

ספר
המשפטים

פסקי בית הדין
מראש

תשי"ב - תשי"ט

תשובות ופסקי דין בענייני אבן העזר וחשן משפט
מרבתינו הגאונים יושבי על מדין:

רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל - ראב"ד

רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, רבי יוסף חיים מיימראן זצ"ל

ודבי רחמים שמעון הלוי זצ"ל

נדפס לראשונה מכתב יד

צוות הרבנים העורכים:
הרב יחיאל רווח - עורך ראשי

עורכי משנה:

הרב ישראל אנקווה
הרב אביחי בן ססי
הרב יקותיאל דהן

הספר יו"ל בסיוע משרד המדע
מינהל התרבות

כל הזכויות שמורות

המכון למצוות התלויות בארץ

אלעד 4087008 1761

טלפון: 03-9030580 פקס: 03-9030891

hl@macon.co.il

תוכן ענינים

דבר המכון

5..... מאת ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

דבר העורך

7..... דברי פתיחה על אופן עריכת הספר

מכתבי ברכה והמלצה

דברי ברכה והקדמה מאת הראשון לציון ורבה של עיר הקודש והמקדש רבי

11..... שלמה משה עמאר שליט"א

דברי ברכה ומבוא מאת הרב הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית

13..... שמש, ומלפנים ספרא דדיינא בעי"ת מראכש

14..... - מינוי הדיינים

15..... - ניהול בית הדין הרבני

16..... - מינוי סופרי בית הדין ותפקידם

מבוא

19..... דברי מבוא לספר

23..... - הענינים שנדונו במועצה: מקדשי שביעי, סדר נשים, הילולא דצדיקיא

24..... - הפסיקה בבתי הדין לפי החלטות מועצת הרבנים

25..... חכמי ורבני בית הדין במראכש בתקופת שלטון הצרפתים

26..... ראב"ד מקודש הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל

27..... הדיין הגאון הגדול הצדיק והחסיד רבי מרדכי קורקוס זצ"ל

29..... הדיינים רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים שמעון הלוי

30..... עדות חיה מפי סופר בית הדין

31..... - כוחו של בית הדין במראכש

33..... - שימושו כ'ספרא דדיינא'

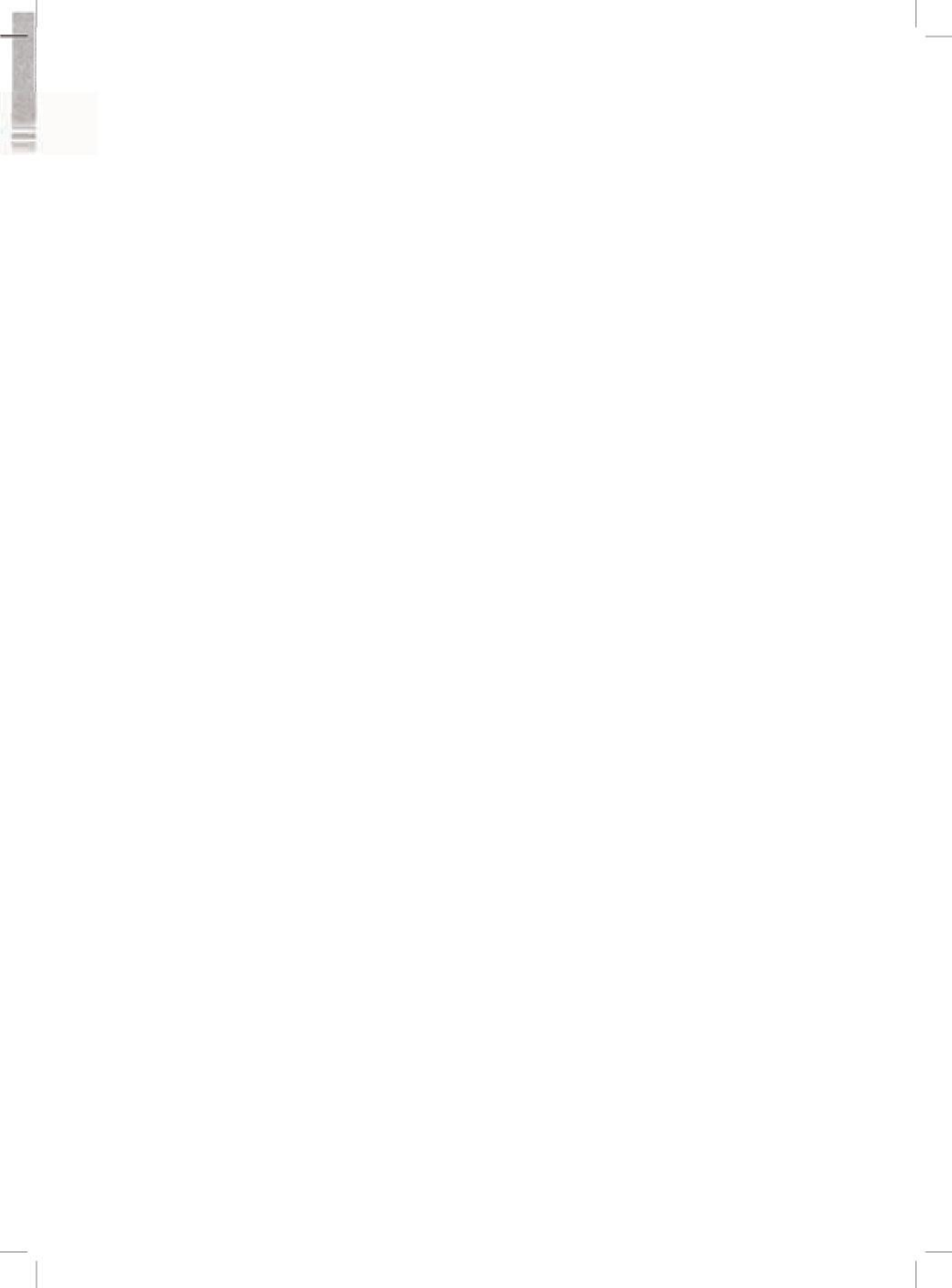
35..... סדר עבודת בית הדין

39..... מפתח פסקים

א..... פסקי בית הדין

שצה..... לוח ראשי תיבות

שצט..... בבילוגרפיה

דבר המכון

א' דר"ח אייר תשע"ט

מה נכבד הוא היום בו אנו מגישים לפני התורה ויושבי על מדין, את ספר המשפטים מבית הדין במראקש בתקופה בה כיהנו בה גדולי עולם: הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל, הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, הגאון רבי יוסף חיים מימראן זצ"ל והגאון רבי רחמים שמעון הלוי זצ"ל.

והנה, ידעתי גם ידעתי שרבים ספרים כאלו בכתב יד קיימים, וגם אצלנו קיימים כמה וכמה ספרים כאלו שמקורם בבתי הדין השונים במרוקו. אלא שברבים מן המקרים אינם אלא פסקי דין תמציתיים שאין בהם הרבה מביאורי הדינים ומקורות הדין וההלכה. והגם ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, ואכן גם מפסקי הדין, ספרי השטרות, ספרי הממונות ועוד, יש מה ללמוד על סדר ונוהל הדין, הנהגות בתי הדין ועוד. אולם אין ספרנו בדומה לזה, אלא כאן יש כמה עשרות תשובות מפורטות על מקורות הדין וביורר ההלכה, שנכתב על ידי בית הדין ובעיקר על ידי רבינו הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל, ועל כן אמרתי שכדאי להוציא כל הספר שהגיע לידינו בשביל תשובות אלו.

וזכור אזכור, את רצוני העז להגיע לכתבים הללו של פסקי הדין, והשתדלתי בעניין, עד שבסיעתא דשמיא זכיתי להגיע לכמה מן הספרים הללו, חלקם הגיעו לידי כמות שהם, וחלקם ניתנו לי לעיון, ולאחר נטילת רשות, פניתי לחדרי אשר לן בו, ועברתי על כל עמוד ועמוד וצילמתיו במצלמה מיוחדת שעמדי, ומצילום כתב זה יוצא ספר זה לאור עולם. וכאן המקום עימי להודות ולהלל לידידינו הנושאים במשרה רשמית בקהילות היהודיות ברחבי מרוקו, שסייעו בידי והעבירו לי הכתבים הללו לעיוני, וזכות הרבים שיעסקו בתשובות אלו, יעמוד להם בזה ובבא ותהיה משכורתם שלימה מאת ה'.

את מלאכת פענוח כתב היד ופענוח המושגים, המקורות, ההארות והערות, וכל אשר לפניכם, הטלתי על בני בכורי מחמדי רבי יחיאל רוזח שליט"א מחוקרי המכון, דעסיק באורייתא תדירא מתוך קדושה, והוא קיבל על עצמו המשימה, ובאהבה והתמדה, הוציא לאור עולם דבר המתוקן כפי שהוא נמצא לפניכם. ובמשך הזמן סייעו בידו כצוות עוד מחוקרי המכון הנוספים, הלא המה כתובים על שער הספר. ואיחד ברכה גם לידידי רבי אביחי בן ססי שליט"א, שטרך שיצא הספר כסולת נקיה, וכתב לתאר גם את עבודת בית הדין כפי שהיה בתקופת הרבנים הדיינים בספרם זה, יברך ה' פועלו ותהא משכורתו שלמה מאת ה'.

וכאן איתי המקום להודות ולהלל להאי גברא רבא משיירי כנסת הגדולה הגאון הרב שמעון ביטון שליט"א רבה של בית שמש, אשר יצק מים על ידי רבותינו חכמי מרוקו דייגיה ורבניה, הוא אשר שימש כ'ספרא דדיינא' בבית דין זה במראכש אשר ממנו יצאו הפסקים המובאים בספר זה וחתומים עליו הדיינים הגאונים המוזכרים לעיל, וזאת למודעי כי מו"ר הראש"ל הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א שלחנו אל הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א, על מנת שיראה ויחליט

אם להכניס כל התשובות או חלקם להשמיט, ועוד את השתלשלות הדברים בדברי המבוא, והגאון רבי שמעון שליט"א נענה לבקשה זו ועבר על כל הספר מרישא עד גמירא, ותיקן את הנדרש, והעיר על הנצרך. ומעבר לכל זה עבר על המבוא על עבודת בית הדין, על הדיינים, ותיקן וסיקל כל הנזקק, והעמידנו על הדיוק, שיופיעו רק העובדות והמשפטים הנכונים והמדוייקים, ללא כל תוספות שאין הם האמת היצוקה לחלוטין. ועל דא קא אמינא, יישר חייליה ויזכה לעוד שנים רבות טובות ובריאות, וליה נישא עינינו שלא יעדי מינן זיויה ויקריה של הגאון שיחי' עד ביאת גוא"צ ועד בכלל, אמן. [וזאת יש לדעת כי דעת הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א הייתה ברורה כי אין צורך להשמיט מאומה, ואין ממה לחשוש מכל אשר העלינו לפניו, אולם כדי לא להטריח על הקוראים, תשובות שאין בהם ממש, אלא פסקי דין שחוזרים על עצמם ממש באותו לשון ורק בשינוי השם, לא ראינו שיש צורך להשאיר ולהכביד על הקורא, אולם כל אשר יש בו ממש, השארנו ללא שינוי, ולכן ניתן לראות שלעיתים אין מספר הפסקי דין עוקבים זה אחר זה].

וזו העת להכיר תודה גם לידידינו רב המעלה רבי אברהם אסולין שליט"א שעוסק רבות בתורת רבותינו חכמי המערב זיע"א. על סיועו בפענוח בכמה עניינים שנתקשינו בהם, וטרח מזמנו עניינים לתועלת הספר הזה, ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה מאתמול.

זכות גדולה ועצומה היא לעסוק בתורתן של קדמונים, ומעבר לידיעת התורה והפצת דעתם לדורות הבאים, ולהצילם מרדת לגניזה או אף גרוע מכך, יש גם תועלת גדולה, בתוספת יראת שמיים, מוסר והדרכה, כיצד עסקו בתורה במסירות ובתקופות קשות באופן פרטי וכללי, וזה מחזק כל העת, לידע כי יש דרגות גדולות לאן צריך לשאוף.

ב"ה זכינו בשנים האחרונות לברך על המוגמר ולהוציא לאור עולם כמה ספרים מתורת רבותינו חכמי מרוקו זיע"א, על המשניות סדר זרעים, פסקי הלכה ודרושים לחודש ניסן וחג הפסח, הגדה של פסח עם ביאור ופירושים מכת"י הרואים אור לראשונה אשר זכינו להוציאם ע"י המחלקה לפרסומים תורניים שע"י המכון, ועוד עמנו כתבי יד נוספים שטרם ראו אור. יעזרנו השי"ת להוציאם לאור עולם בקרוב.

וכאן המקום עימי להודות לכל העוסקים במלאכה בטורח ומאמץ רב, כדי להוציא הסולת נקיה ככל האפשר, יהי רצון שזכות רבותינו הגאונים זצוק"ל יעמוד להם ולבני ביתם, ויזכו לשפע רוחני וגשמי הם וכל אשר להם.

הכותב והחותם בעודי נע ונד בדרכי מרוקו, בעומדי בשערי העיר מרקש כתבתי הדברים, ובדרכי לאיסווארה חתמתי עלי גליון.

בברכה
שניאור ז. רוזח
ראש המכון

דבר העורך

ישמחו הלומדים ויגילו הדיינים. יום בשורה הוא לנו בהגישנו ללומדי התורה, יושבי על מדין, דיינים ופוסקים את 'ספר המשפטים השלם' אשר יו"ל לראשונה מכת"י ע"י המחלקה לכת"י שע"י "המכון למצוות התלויות בארץ" בראשות אאמו"ר הגאון הרב שניאור זלמן רווח שליט"א.

ספר זה שלפנינו הוא למעשה פנקס סיכום ופסקי הדיונים מבית הדין במראכש במהלך השנים אליו היו פונים התושבים היהודים של מראכש וסביבותיה **למשל - אגמלי'הם**.

באותם שנים במראכש היו יותר מחמישים אלף יהודים, ובסביבותיה יותר ממאה אלף, אשר היו באים לדון על ענייני קטטות, מריבות, גירושין, משמורות הבנים, בקשות מזונות, לדון בענייני עצבונות, ירושות, והקדשות, הוצאות שם רע, חשש זנות, בעיות ממזרים, דיני מעגנים ועגונות, דיני הפרת הסכם השידוכין וכו' כמופיע בספר זה.

על פי החוק בתי הדין במרוקו היו מורשים לדון בענייני ירושות לפי חוקי התורה הקדושה, והיה להם תוקף מאת הממשלה בירושות וברישום קרקעות. אף כשיצא חוק בעת זמן שליטת הצרפתיים, שכל משפחה ומשפחה היתה חייבת לרשום את עצמה ברישום הממשלתי, סופרי בית הדין היו הם אלו הממונים על רישום אוכלוסיית היהודים. גם מכירת קרקעות בין יהודי ליהודי או יהודי לגוי הייתה נרשמת אצל סופרי בית הדין, והיתה מקבלת גושפנקא ממשלתית לכל דבר ועניין. כח בית הדין היה רב והשלטונות היו כופין בפועל את פסק הדין ע"י השוטרים. בית הדין היה פועל ומתנהל בחכמה, ומתוך יחס של כבוד הדדי בין השליטים המקומיים והאזוריים, המושלים העליונים ובית המלוכה, בהיעזרם בקשרים אשר איתם השתמשו הרבנים במשך השנים לצורך העלאת קרן התורה וההלכה. גם במקרים של התאסלמות רח"ל - היו פועלים הרבנים בזהירות מול השלטונות בכדי לגרום למאסרם של המעגנים על מנת שיגרשו נשותיהם. (בנוסף, היה בית דין של ערכאות לענייני ממונות והוא היה בית משפט מחוזי אשר אליו היה שולחים גם בתי הדין הרבניים).

מתוך התשובות שלפנינו בספר זה יוכל הקורא להבין מעט את הלך הרוח והחיים דאז, קושי הפרנסה והעניות הרבה שהיתה אז, ולדוגמא: אב הטוען לפטור עצמו ממזונות ילדיו כיון שהם אוכלים בבית התמחוי, ריבוי תביעות גירושין מצד האשה עקב שהבעל אינו יכול לספק אפילו לחם ולפתן בלבד, פסיקות בית הדין לאסור על הבעל לשכן בחדר אחד את ילדיו שיש לו מאשה אחרת עם אשתו החדשה, תביעת אחד מבני הזוג שלא לדור עם הורי בן או בת הזוג. מענה המשודכות בבית הדין על תביעת המשדכים להיכנס עמהם לחו"ק בשעה שאין להם עדיין צרכי חופה וכו' וכו'.

אופן עריכת הספר:

הספר שהיה מונח לפתחנו, כלל את 'ספר המשפטים' שהם דפי פנקס מזכיר בית הדין שעליהם נכתבו כל טענות הצדדים, הדיון ופסק הדיינים, העתקנו מכתב ידם, והיכן שראינו לנכון הבאנו

את מקורות ושרשי הדין עליהם הם התבססו, ואותם רשמנו בשולי הגיליון. כשמובא בגוף התשובה מקור עם ציטוט כל העניין ואין במקור הדברים תוספת הנוגעת לעניין לא הוספנו את המקור בהערה גם כשצוין 'עייין שם'.

חלק נכבד מראשי התיבות המובאים בספר פתחנו בגוף התשובה, כאשר חלקם הם ראשי תיבות שאין רגילות להשתמש בהם היום, אולם הם הופיעו בטופסי השטרות וכדו'. בנוסף, שאר ראשי התיבות הובאו ונפתחו בנספח בפני עצמו.

לפעמים בסוף תשובה, חוץ מהמילים הקבועות שחוזרות על עצמם בדרך כלל (והכל שריר וקיים) אפשר לראות עוד מילים, או שהיו חוזרים על המילים, וככל הנראה באו כדי להשלים את השורה במקור ולא להשאיר את השורה חלקה וזאת על מנת למנוע תוספות מאוחרות וזיופים. ובות ארוכות ומפורטות חילקנו את התשובה לקטעים (שאלה, דיון, פסק)

הספר שלפנינו הוא למעשה סיכום על כל דיון לאחר כל הדין ודברים כפי שנאמרו בבית הדין ונרשמו על ידי מזכיר בית הדין ולאחר קריאת ודיון ופסק הדיינים וכנז"ל, כך שרואים בתוך התשובה "עוד עמדו לפנינו בתאריך כך וכך" וכו', ולפעמים עוברים לתאריך אחר, ולבסוף הפסק דין גם הוא על פי רוב בתאריך מאוחר יותר. קריאת תשובות אלו הם למעשה דומה ל'שימוש' הנעשה ע"י שהלומד יושב על יד הדיינים ו'מתמחה' בצורה ואופן הפסיקה, וכן התייחסות המתאימה לכל נושא לפי המורכבות המיוחדת שלו מעבר לפסק הדין, המורה עבורנו את הפסק ואת המשפט.

ידוע ומפורסם הסיפור שפעם אחת התייגע רבות מרן הבית יוסף באיזה דבר הלכה, ולאחר שזכה והעמיד דבר ברור על אופניו ראה אדם פשוט שמזכיר תוך לימודו את פשט הדברים שהתייגע הוא עליהם, ולא ניכר איזה מאמץ מאותו יהודי להבין הדברים, על כן חלשה דעתו של מרן הב"י ופנה את מרן האר"י החי זיע"א והתנה את תמיהתו. ענה לו מרן האר"י שעל ידי עיונו הרב הסיר את הקליפה השורה על הדבר הלכה ההוא ואזי נעשה פתח פתוח לכל בר ישראל להבין הדברים על בוריין. מכאן נוכל ללמוד ק"ו על הוצאת ספרים וחיבורים לשם שמיים להגדיל תורה ולהאדירה, אשר הספרים היו מונחים ולא ידועים כלל או בכתב יד ולאחרי יגיעה זוכים להעלותם על מזבח הדפוס, אשר על ידי כן זוכים ואותם ניצוצות קדושה ותורה יוצאים מהסתרים וגלותם, וזה מקרב הגאולה כמובא בספרים הקדושים.

"חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם" והיינו שעל האדם מוטל לתקן את העולם, אך איך ידע העולם הקטן - שהוא האדם מה מוטל עליו במיוחד מתוך כל עבודת הקודש בכל העולם כולו, אולי מוטל עליו במיוחד כתיבת והפצת חיבורים קדושים, ואולי על כתפיו מוטל במיוחד ללמד ולזכות את הרבים, ושואל במיוחד קיום המצוות בריבוי ובהידור? וצדיקי הדורות נתנו בזה סימנים לאדם באיזה דרך ילך בה ומה המעשה אשר יעשה. אך לכו"ע פשוט שאם מזמנים לאדם מלמעלה איזה עניין בקדושה סימן מובהק שזה מה שמוטל עליו לעשות, וע"כ כשהטילו הלי את מלאכת כתב היד של ספר זה, לא דרשתי או חקרתי יתר על המידה, ולא בדקתי את רמת הפלפול או טהרת העיון בכדי לדעת כמה תועלת תצא עבורי מן הענין, וסימן מן שמיא בענין זה, כי באותו היום שקיבלתי את הכתבים כבר השתלמתי תודה לאל בהבנת הכתב יד אחרי מעט קריאה ולימוד, בזמן שיש הלומדים אותו ביגיעה וזמן מרובה, ופשוט לי כי הסייעתא דשמיא המיוחדת הזו הוא מהטעם הנזכר.

יהא רעוא מן קדם אלהא דשמיא וארעא שאזכה לערוך ולהפיץ בישראל עוד ועוד ספרים והן בנסתר, דשתייהם אחד "זאת הציפור לא בטר". ויפוצבכלסאחוקסאגמנה.

אלהי אבי יהיה לי לעזר, שאזכה לשקוד על התורה כבבית שם ועבר, וכביום שבת שכלו בו כל עבודות, כן יהיו לי כל ימי השבוע ויסורו כל הטרדות. ובזכותו של יושב אהלים אבינו יעקב, נזכה לעץ הדעת טוב, ובזכות כל הצדיקים החכמים ויושבי על מדין, יפתח השם את מוחנו וליבנו בתורתו תורת חיים ונאכל גם מעץ החיים.

לי אקח לברכה, זו אכסניה של תורה, מכובדת ומפוארה "המכון למצוות התלויות בארץ" אשר בראשה עומד מור אבי רבי שניאור זלמן רווח שליט"א, אשר מאז הקים את המכון בשנת תשנ"ד, בראש מעייניו ורצונו עמדו, הפצת התורה בכל האמצעים ובפרט על ידי הוצאת חוברות תמידין כסדרן וספרים בתורת זרעים ובכלל, ומאז בחסדי שמים הפצת התורה ע"י מכון יקר זה ממשיכה ומתרבה מעת לעת כנהר שאינו פוסק, יתן השם ותהיה אכסניה זו בית ועד להוצאה לאור עולם של עוד ועוד ספרי רבותינו ובפרט גאוני וחכמי המזרח שעד יומא הדין רבים מכתביהם בכל מקצועות התורה, סוד ופשט, פסקים ופולולים, יקרים מזהב ומפנינים - נמצאים ספונים בקרן זוית, וממתנינים לגואל אשר תשיג ידו בטהרתו, ויפזר ממעותיו וכספו, וישלח ידו ויקח מעץ החיים, תורת חיים, להפיץ תורה, ולהוציאה מחשכה לאורה, למען תנפשט תורת אל, בקרב כל ישראל.

תודתי נתונה להרב הגאון והחסיד רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש ומלפנים הספרא דדיינא של ביה"ד זה, מחבר הספרים החשובים 'שמע בני' ו'מלאכת שמעון', אשר קיבלנו בביתו במאור פנים ובחביבות, וישב איתנו באריכות והסביר לנו מושגים ועניינים אשר לא ידענו מה הם, יאריך השם את ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ויזכה ביחד עם כל ישראל לראות עין בעין בשוב השם את ציון בב"א.

אודה מעומקא דליבא למסייעים במלאכת התרגום, בעיקר לה"ה מור סבי רבי ישראל רווח שליט"א, שהמשפטים והמילים בשפה המרוקאית תורגמו לרוב ע"י, השם יתברך יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ויזכה לראות בקרוב בהתגשמות כל רעיונותיו הטהורות בנוסף על המוסדות הישיבה ובכולל באלעד אשר הם מגדלור תורני חשוב ומפואר. להרב ניסים סבאג שליט"א בן הרב רבי יצחק סבאג שליט"א ממרוקו, אשר מילים ומשפטים שהתקשו בהם אחרים לפניו - היו למישור, יהי רצון שאורו ותורתו תאיר ותזרח לארץ ולדרים עליה. להרב אברהם אסולין שליט"א מהעיר אלעד אשר ידיו רב לו בכל ענייני רבותינו חכמי מרוקו, מאירי דרכנו ונתיבתנו הגאונים אשר בארץ המה החיים עמנו היום ואשר כבר מנוחתם עדן. להרב יקותיאל דהן שליט"א אשר טרח ועמל בעניין הוצאת הספר הלז באופן היותר בהיר ומכובד כיאה לכבודם של הדיינים הגאונים זיע"א. להרב אביחי בן ססי שליט"א אשר סייע והתעסק רבות בכלל ענייני הספר, עבר והגיה את תוכן הספר ואת הערות הנלוות עליו. וכן לשאר המסייעים בכל מה שהיה קשור להוצאת הספר לאור עולם, יה"ר שיבורכו ממקור הברכות ותהא משכורתם שלימה מן השמים בזכות זיכוי הרבים.

ביקרא דאורייתא
ע"ה יחיאל רווח ס"ט
בלאמו"ר הגרש"ז שליט"א

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב ראשי לירושלים

מכתבי ברכה והמלצה

במהות"ש, באחד בשבת שלמה עשר יום בסיון התשע"ט

אגרת ברכה והוקרה

כבוד ידידי וחביבי, ליש ולביא, איש כלבבי, המוליך והמביא. איש זריז במלאכתו, באשר ה' אתו, כל דבר מביא בעתו, ועמל ויגע בתורתו. זה דודי זה רעי, ועמו שעשועי, כב' הרב הגאון רבי שניאור זלמן ריוח שליט"א. הרב של מושב בית עזריאל ומייסד ויו"ר המכון למצוות התלויות בארץ. רחש לבו הטוב, דבר מועיל גם טוב, והוא כגן רטוב, להוציא לאור מקטן של צדיקים מצוקי ארץ, לקדושים אשר בארץ, נשמתם במרומי ערץ, אשר ישבו כסאות למשפט במושב בית דין בעיר תפארה, בעיר של תורה, חכמי העיון והסברא, שדעתם זכה וברורה. שהיו מבעיתים בשנינותם, ותהומות נבקעו בדעתם, עד עמקי ימה נחתו ברדתם, והשם היה תמיד אתם, לשמור בואם ולכתם, לכל יסמו ממסילתם. איזו היא דרך ישרה, סלולה נקיה וברה, כולה מלאה נהורה, מאור וזיו תהורה, עם יראת ה' טהורה. עיר מראכש המפארה, הידועה בכל אתרא, עיר בה האריות יהמיון, משם ישקון וירוויון, את מעמקי העיון, ומכל עיר אליה יבעיון, לשתות מבארותיה ונפשותם יחיון, העיר שהצמיחה בני עליות, בנסתרות וגם בגלוי, שבנו להם בשמים עליות, מאז ומשנים קדמוניות, יורדי ים התלמוד באניות. גם בזמנינו וגם בדורות האחרונים, העיר רבתי חכמים ורבנים, ושם ישבו מגדולי הדיינים, הבקאים בכל הענינים, המה הבונים, המקימים בתורה בנינים, ישרים ונאמנים, אדירי ארץ האיתנים, בעלי הקנינים.

וכבוד ידידי הרה"ג תרש"ז ריוח שליט"א השיג את פינקס הפסקים של ביה"ד במראכש מהדור האחרון שם ישבו מרגן ורבנן הגאונים הצדיקים, הן המה המחוקקים, מגדולי הפוסקים רבינו מכלוף אביחצירא, ורבינו מרדכי קורקוס, ורבינו יוסף חיים מימראן, ורבינו רחמים שמעון הלוי, עליהם השלום והחיים. זכותם תעמוד לנו ולכל ישראל אחינו אמן.

והנה הרב רבי יחיאל ריוח שליט"א חבר המחלקה התורנית של המכון קיבל על עצמו להיות עורך ראשי ולפענח את הכתב ולנקותו משגיאות, ולעמול על פסקים אלו עמל גדול עצום ורב ולבררם.

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב ראשי לירושלים

והנה לתועלת הענין להרים את הרמה של החיבור הזה, ביקשתי את שאהבה נפשי מעלת ותהלת ידו נפשי האדם הגדול מעוז ומגדול הרב הגאון ורב המעלות רבינו שמשון ביטון שליט"א רבה של בית שמש יע"א, שהוא כיהן כבוד כספרא דדייני במראכש שנים רבות, וידוע שהיה בקיא ומדקדק הדק היטב היטב בכל עניניו, והוא בעיני המובה עבר על כל הספר בעיון נמרץ, וחלק מהענינים זכורים לו היטב, ובטובו גם דאו ליעץ את חברי המכון לנחותם בדרך הראויה והנכונה לעיבוד וליבון הספה"ק הזה, ובחסדי ה' יתברך עמלו וחזרו על העבודה בניפוי אחר ניפוי, להוציא מתחת ידם דבר נאה ומתוקן וטראוי.

ויה"ר שחפץ ה' יצלה בידם ותהי מלאכתם לשם שמים וזכות המחברים תעמוד להם ולכל זרעם לעד אמן.

מיידל ומצפה ליום בשורה בהרמת קרן התורה,

וליהודים תהיה שמחה ואורה,

בביאת משיחנו במהרה.

בשוכה ובחזת אמן.

Shlomo Moshe Amar

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב הראשי לירושלים

הרב שמעון ביטון

רב העיר בית שמש

מח"ס שו"ת מלאכת שמעון

ושמע בני על התורה

כ"ז מנחם אב תשע"ט

מכתב ברכה והערכה

"לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים" (קהלת ג, א).

ישתבח ה'בורא ו'יתפאר ה'יוצר. אשר באהבתו וחמלתו לעמו ולצאן מרעיתו. נתן להם תורה. בת מלך יקרה. מפנינים נבחרה. ומאז דור ודור ודורשיו. דור ודור וחכמיו. לקדושים ארץ המה. ואדירי כל חפצי בם. יומם ולילה לא שכב לבם. המה הגיבורים אשר מעולם אנשי שם. בפלפול הלכה ואסקי שמעתתא יש להם יד ושם. העמיקו והרחיבו בה. והוציאו אורות קדשים. פסקי הלכה לעם קדושים. בהגלות נגלות. אמרות טהורות. אור יקרות. זה הספר. הנותן אמרי שפר. שמו ומעמו "ספר המשפטים". סגולת מלכי רבנן. כבוד הרבנים הגאונים. דייני עיר ואם בישראל. עיר של תורה. מראכש המהוללה. בראשה עמד חד מן קאמריא. בנן של קדושים. אראלים ותרשישים. אספקלריא המאירה. אור המנורה. מורינו ורבינו הגאון הגדול האדמו"ר רבינו מבלוף **אביחצירא** זצוק"ל וזיע"א. נודע בשערים שמו. תקפו וגבורתו עמו. וחברי בית דין הגאונים. הלא המה בכתובים.

ברכות, שירות ותשבחות, למגלה צפונות נשכחות, אור יקרות מאירות, והמוציא לאור אמרות טהורות, אחד מבני עליה, סולת נקיה, רב פעלים לתורה ולתעודה, כולל כל כלי חמדה, הרב הגדול, מעוז ומגדול, הגאון הרב **שניאור זלמן ריווח שליט"א**, רב מושב בית עוזיאל ויו"ר ומייסד המכון למצוות התלויות בארץ, ועל יד המכון הקים בית המדרש בראשותו שיש בו תלמידי חכמים המומחים והעוסקים בנושא, והוציא לאור הרבה ספרים חשובים במצוות התלויות בארץ, וידיו רב לו בנושא, וכן יד של הראשונים. וזכות גדולה וסייעתא דשמיא היתה עמה **לחצירא** כתבי היד של **ספר המשפטים** של בי דינא מראכש מרוקו, טרח ויגע ואסף וקיבץ, ולא חשך מאמץ להביא אותו בשלימותו. זכות הגאונים כותבי הספר תהיה עמו, ויתקיים בו הפסוק ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו, וכל אשר יעשה יצליח, ויפוצו מעיינותיו חוצה, מתוך בריאות טובה ונהורא מעליא.

נתבקשתי על ידי מעב"ת מורינו ורבינו עט"ר ותפארתנו, פאר הדור והדרו, מרן הגאון הגדול רבינו שלמה משה עמאר שליט"א, הראשון לציון והרב הראשי לירוש" לים עיה"ק, היות ושמשתי באותם השנים תשי"ב-תשי"ט כסופר בית הדין במראכש, נדרשתי ממעב"ת לעבור על הפסקים וגם לנפות מה שלא צריך לצאת לאור. פקודתו שמרה רוחי, ומיד נגשתי לעבודה, וקראתי ושיננתי כל פסק ופסק בעיון ובריכוז, ולמי רות שיש בו פסקים בכל נושא שהנידון הוא כפול ואפשר להשמיט, אבל ספר תיעודי היסטורי, יופיו והדרו שיצא לאור שלם ביקרו. והיות וכתבתי בספרי "שמע בני", בהקדמה "תולדות אדם" כי אמת יהגה חיכי כי רבינו ראב"ד מקודש האדמו"ר רבי, מכלוף אבוחצירא זצ"ל הוציא אותי שלא ברצוני מהישיבה בהיותי שמה ר"מ, וגזר אומר שאני חייב להיות סופר, והוא אכן מינה אותי כמוכ"ע"י הממשלה, וכתב בכתב ידו שלא זזה ידי מתוך ידו עשר שנים, ושמשתי אותו בכל דבר שבקדושה, ובענוות חן כתבתי שהייתי אכן יד ימינו בכל המישורים, ולזה הייתי מעורה בבית הדין בכל המתרחש, זיע"א. וכשהתחלתי לשוטט בפסקים, מצאתי עצמי בימי קדם אזכרה, ונזכרתי ברחובות מראכש, והנה אני מטייל בתוך רחובותיה ונזכר באנשים רבים שטיפלתי בענייניהם כגון: ירושות, הקדשים, והסכמים שכתבתי עבורם, כמו כן עלו בזיכרוני טוענים רבניים, וגם אנשים פשוטים, ברוך זוכר כל הנשכחות.

תבענה שפתי תהלה לבן חכם ישמח אב, חריף ובקי, ומשנתו קב ונקי, הרה"ג יחיאל ריווח שליט"א העורך הראשי, חכם מהיר וזריז במלאכתו, באשר סייעתא דשמיא היתה אתו לפענה היטב את כל כתב היד שנכתב בכתב חצי קולמוס, והעתיקים העתקה מדוייקת דבר דבור על אופניו. כמו כן עשה הגהה מדוייקת בהשוואה לכתב היד ובהשוואה לדברי הפוסקים המובאים בספר, וזו באמת עבודה קשה הדורשת ריכוז רב ודיוק רב, ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה.

ושפתי רננות יהלל פי, לכבוד רבני המכון הרב יחיאל ריווח שליט"א, הרב אביחי בן ססי שליט"א והרב יקותיאל דהן שליט"א שטרחו ויגעו והעמיקו וכתבו בחכמה ובינה, והוסיפו נופך ספיר ויהלום לפסקים הרבים שבספר, ציונים והערות מפוסקים ראשונים ואחרונים. גם נהייתי מאוד מהתוספתא, יישר כוחם וחילם לאורייתא.

בהזדמנות זו בס"ד אני רוצה להעלות בכתב כיצד היה מינוי הדיינים במרוקו וסדר ניהול בית הדין, ומי הם סופרי בית דין ומינויים ועיסוקם:

מינוי הדיינים

טרם נגה אור שמש של ממשלת צרפת במרוקו, היו מתאספים ראשי הקהל יחד עם תלמידי חכמים גדולי תורה, ובוחרים גדול בתורה ומפורסם, וממנים אותו עליהם לדיין, והם מתחייבים לסור למשמעתו. הדיין שנבחר הוא למעשה ראש בית הדין,

והוא בוחר שני תלמידי חכמים גדולים בתורה לכהן כדיינים לצדו. בשנת תרע"ב (1912), כשנכנסו הצרפתים למרוקו, הממשל הצרפתי בשילוב עם הממשלה המלכוֹתית המרוקאית מינו בתי דין רבניים אזוריים בכל ערי מרוקו, כאשר בכל בית דין מינו מזכיר השולט היטב בשפה הצרפתית, ולאחרונה גם בשפה הערבית. בעיירה גדולה הסתפקו במינוי דיון יחיד. משכורתם של הדיינים והמזכיר משולמת ע"י הממשלה. בשנת תרע"ה (1915) מינו לראשונה בית דין רבני גבוה לערעורים שמושבו היה בעיר הבירה רבאט, ובראשו עמד הגאון הגדול מרן המלאך **רפאל אנקווא** זצוק"ל וזיע"א, ומאז ת"ח גדולים בתורה, בדרך כלל ראשי ישיבות, אם רצונם בדיינות, שולחים בקשה בצירוף קורות חיים לבית הדין הגבוה ברבאט, ובית הדין מזמינם לבחינות. הבחינה היתה בגמרא ובארבע שולחנות. המבחן אורך כשבוע. אם הנבחן הצטיין בבחינה מעניקים לו כושר לדיינות (וראיתי לפעמים, גם כאשר הנבחן נכשל, נותנים לו הזדמנות נוספת להיבחן שנית). ובכדי להתמנות לדיין צריך הוא לפנות למנכ"ל בתי הדין הרבניים, שגם הוא ממונה מטעם הממשלה (הכרתי את המנכ"ל האחרון, ושמו מורים בוטבול), ולהציג את תעודת הכושר שלו לדיינות, והמנכ"ל, בעת שהוא רואה לנכון, משבץ אותו ושולח אותו לעיר שחסר דיין בהרכב, או כדין יחיד לאחת העיירות הגדולות.

ניהול בית הדין הרבני

המזכיר הוא המנהל הכללי. התובע מגיש קובלנה בדין ודברים שיש לו על הנתבע למזכיר בית הדין. המזכיר קובע תאריך לדיון ושולח הזמנה לב' הצדדים. ביום הדיון מופיעים התובע והנתבע או באי כוחם, ומזכיר בית הדין שהוא גם ת"ח יושב לצד הדיינים, והוא הכותב ידנית את טענותיהם של המתדיינים בפרוטוקול, שהינו מסמך שמתועדים בו טענותיהם של הצדדים, וכן מסמכים ועדויות ופרטים אישיים הקשורים לדיון. אחרי שנגמר הדיון, המזכיר מוסר את הפרוטוקול לראש בית הדין והוא מעיין בו ומוסר אותו לאחד הדיינים שיכתוב פסק דין. אחרי שהדיין כתב פסק דין מנומק ומפורט, מגיש אותו שוב לראש בית הדין, ראש בית הדין מעיין בו, ובמידה ויש לו הערות, מעלה אותם על הכתב. אחרי שנגמר הפסק, האב"ד מוסר אותו למזכיר, והמזכיר מעתיק אותו בחוברת הנקראת "חוברת המשפטים". ובמידה שיש ערעור, פונים לבית הדין הרבני הגבוה ברבאט.

יש שינוי גדול מאוד בין בתי הדין במרוקו לבתי הדין בארצנו הקדושה: כאן בארץ ישראל, מי שרוצה להוציא צו ירושה, כשפונה לבית הדין הרבני, הוא חייב לחתום על טופס שמקבל עליו סמכות בית הדין לדון בנושא הירושה, וזה נקרא בוררות. במרוקו, בתי הדין הרבניים דנים בענייני ירושות כפי התורה וההלכה! ובענייני דיני ממונות, לפי החוק הראשון בשנת תרע"ה, לבתי הדין הרבניים יש סמכות לדון בדיני ממונות, כפי התורה. מאוחר יותר הוציאו חוק האוסר על בתי דין רבניים לדון בדיני ממונות.

מינוי סופרי בית הדין ותפקידם

בשנת תרע"ה החל חוק סופרי בית דין הרבני. סופר בית דין נקרא בצרפתית נוטריון יהודי. הסופר הוא ת"ח, אמנם צריך שיהיה לו כתב יפה, כי זה מתבקש. הוא עובר בחינות בבית הדין המקומי היכן שהוא עתיד לכהן. הבחינות הן באבן העזר וחלק גדול מחושן משפט. לאחר שעבר את הבחינות בהצלחה, בית הדין נותן לו אישור הסמכה לסופר, שאותו הוא צריך להגיש למשרד המשפטים בצירוף קורות חיים ומסמכים מהמשרדה וממשרדים שונים שעברו נקי. כשנמצא הכל כשורה, הותם על המינוי היועץ המשפטי לממשלה שהוא בעצם משנה למלך (דוגמה לאישור מינוי זה אפשר לראות בספרי מלאכת שמעון, צילום של המינוי שלי לסופר ונוטריון, והוא מתורגם לעברית).

מספר הסופרים בכל בית דין אזורי, לא פחות משלושה, ויש להם משרד רחוק מבית הדין. בראש וראשונה הם ממונים על רישומי נישואין באופן בלעדי, והם מסדרי חו"ק ורק הם, ואפילו לא ראשי ישיבות ולא ת"ח גדולים ואף לא דיינים! (אמנם הם יכולים כמובן להיות בחופה בנוכחות הסופרים) והם עדי הקידושין והותמים על הכ"תובה (נימוקים לכך ראה בהקדמתי לספרי "שמע בני", קחנו משם). אחרי הנישואין, הסופרים מעתיקים את הכתובה בספר הכתובות והותמים עליה שני סופרי בית דין שנכחו בחופה.

כמו כן, הסופרים כותבים ועורכים שמרי מכר נכסי דלא נידי בין היהודים, ובין יהודי שמוכר לגוי. כותבים השטר ומעתיקים בספר בממונות, כולל צוואות, מתנות, עסקאות, משכנתאות, חובות והרשאות. על כל זה חייבים לשלם טאבו – מס ממשלתי, כל דבר לגופו. על גביית עדויות, הנפקת תעודות לידה וספר משפחה – יש פטור ממס.

הם גם מסדרי הגיטין, לאחר שבית הדין הרבני מאשרים הסופרים

שכר הסופרים: מנכסי דלא נידי מקבלים שני אחוזים מערך המכירה. לשאר שמרות חו"ק, גיטין, וכו', יש אגרה עם תעריף קבוע שהממשלה מוציאה בכל עת, ומפרטת מה התשלום על כל שטר ושטר, ומזה מתפרנסים הסופרים.

סיכום הדברים: הסופרים הם רבנות עצמאית על יד בית הדין הרבני. בסך הכל, הקשר שיש ביניהם הוא קיום החתימות ע"י ראש בית הדין הרבני. החתימות הנ"ל מקוימות וראש בית הדין הותם עם הותם בית דין. יש לציין שראש בית הדין אינו קורא שום שטר, הוא רק מקיים את החתימות. ולכן נקראים סופרי בית הדין, שהם הסופרים המוכרים לבית דין. ולא כמו שחושבים בטעות שהם ספרא דדייני כמו פה בארץ, שהוא רק כותב פרוטוקול. הרבה פעמים נשאלתי מאת בתי הדין מה זה אים סופרי בית דין? ועניתי כנ"ל, וזאת הזדמנות להעלות על הספק:

חלק מהדיינים במרוקו כיהנו כסופרי בית הדין ואח"ך התמנו לדיינים. לדוגמה, הגאון הרב יוסף חיים מאיימרן זצ"ל, היה סופר בית הדין בפאס, וכן שני תלמידי חכמים גדולים שעלו ממרוקו, האחד, הרב יוסף שרביט זצ"ל היה סופר בקזאבלנקה והתמנה לרב העיר אשקלון ואח"ך לראב"ד באשקלון. הרב אברהם אלמליח זצ"ל התמנה לרב העיר דימונה ואח"ך התמנה לדיין בכאר שבע. הרב אלמליח שבק לן חיי, היה רב בעיירה גדולה במרוקו, ועבד איתי כסופר בית דין תקופה גדולה.

לסיכום, דברי ספר המשפטים שהובא ממראכש יש לו מטרה נעלה.

מורי ורבי האדמו"ר רבינו מכלוף אביחצירא זצוק"ל וזיע"א, חיבר שלשה ספרים: יפה שעה - שו"ת. מאין יבוא - על תרי"ג מצוות. מכלל יופי - דרשות. כולם נדפסו בחייו, ובס"ד זכיתי לערוך אותם ביחד אתו, שביק לן חיי, במשך חודשים רבים ב"ה.

מורי ורבי הגאון הרב מרדכי קורקום זצוק"ל וזיע"א חיבר שני ספרים: גדולת מר"י דכי, שיש בהם שו"ת וגם פירוש על הראב"ע. נדפסו אחרי מותו כאן בארץ. שני הגאונים הגדולים - הרב יוסף חיים מאיימרן זצ"ל והרב רחמים שמעון הלוי זצ"ל, שאותם הכרתי היטב, שבקו לן חיי (רבי יוסף חיים מאיימרן נפטר בארץ, ורבי רחמים שמעון הלוי נפטר בטאנג'יר) - לא השאירו שום כתבים, ואם כך, הפסקים האלה שעליהם חתמו, אין ספק שכתבו בפועל פסק זה או אחר, וזה יהיה זכרונום לעד. וראה בספר פלא יועץ על הפסוק דובב שפתי ישנים, פירשו רבותינו ז"ל, שכל תלמיד חכם שאומרים דבר תורה משמו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר, ויש לו הנאה ונחת רוח. וראיתי שמובא בשאלות שכל מי שאומרים הלכה משמו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, מדובר רק בדבר הלכה.

זכותם של כל הגאונים הכתובים וחתומים בספר תגן בעדנו ובעד כל ישראל, ונוכה למוד וללמד לשמור ולעשות, ונוכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו בע"מ.

הרב שמעון ביסון
ד"ר שמעון ביסון
המרא דאתרא
בית שמש

הרב שמעון ביסון
רב העיר - בית שמש

מבוא

יהי ה' אלוקינו עמנו, כאשר היה עם אבותינו...

רגש שמחה וצהלה עת באים אנו לפרוס מעט מילים על רבותינו הגדולים יושבי על מדין, קדושים אשר בארץ המה, אשר דנו דין אמת לאמיתה, במבוא זה ננסה להציג מעט לפני הקורא את גדלותם ועוצמתם של בתי הדין באותה תקופה, עת ישבו על מדין גדולי ומצוקי ארץ, אשר בענותנותם המרובה הסתירו את גדלותם וגאונותם בכל מכמני ים התלמוד והפוסקים, אך כיום מפורסם וידוע לכל, כי כל אותם יושבי על מדין בכל רחבי מרוקו, היו גדולי עולם, אשר עיניהם צופות מסוף העולם ועד סופו, ביניהם אנו יכולים למנות כמה מהם החל מן הדורות הקדומים ועד לדורנו האחרון: רבי **יצחק דה לוי** אשר הגיע עם מגורשי ספרד בשנת ה'רנ"ב וכיהן כאב"ד במרקש, רבנו **יצחק בן זואליד** בעל שו"ת 'זיאמר יצחק' אשר שימש כאב"ד בית הדין ורבה של טיטואן במשך כארבעים שנה, רבנו ה'אביר יעקב' זיע"א אשר שימש כרבה של תאפילת, ה'באבא סאלי' - רבי ישראל אבוחצירא זיע"א שימש כאב"ד בעי"ת 'ארפוד' הסמוכה לריסאני, רבי **רפאל ברוך טולידנו** זצוק"ל רב ואב"ד מקנס, ורבי **שלום משאש** זצוק"ל אשר שימש כרב וראש אבות בתי הדין בקזבלנקה, ועוד ועוד גדולי וחכמי יהדות מרוקו גדולים אשר בארץ המה.

ספר זה שלפנינו הוא למעשה פנקס סיכום הדיונים ופסקי הדינים מבית הדין במראכש אשר שימשו בו הדיינים הגאונים רבי **מכלוף אבוחצירא** (ראב"ד), רבי **מרדכי קורקוס** זצ"ל, רבי **יוסף חיים מימראן** זצ"ל, ורבי **רחמים שמעון הלוי** זצ"ל, אשר שימשו בבית הדין במהלך השנים תשי"ב-תשי"ח, בית דין זה אליו נהרו היהודים אשר במראכש וסביבותיה אשר מספרם עמד על יותר ממאה אלף איש ואישה באותו אזור. שם היו באים לדון על ענייני משפחה רבים - קטטות, גירושין, מזונות, ירושות ועזבונות וכו' כמופיע בספר זה. אף מכירת הקרקעות אשר היה יהודי מעורב בהם הייתה בסמכות בתי הדין הללו והאחריות היתה מוטלת על סופרי בית הדין שהיו מופקדים גם על נושא זה.

בית הדין היה מתנהל ביד רמה, מתוך יחס של כבוד הדדי בין השליטים המקומיים והאזורים, המושלים העליונים ובית המלוכה, והיו נעזרים בהם כדי לשמר את כוחו של בית הדין ולרומם את קרנו, כידוע, בשעת הצורך היו כופין את פסקי הדין על ידי שוטרי השלטונות.

פנקס זה של תאריכים אלו, מתייחד בכך שנכתב בזמן שינויים ותמורות שהוצרכו דין וחשיבה אותנטית. במרוקו דאז אין מנהג עיר אחת כמנהג עיר אחרת. כל עיר מנהגותיה ותקנותיה כפי אשר התקבלו במשך דורות ע"י רבני וגדולי העיר. חילוק המנהגים המרכזי היה בין מנהגי התושבים אלו שהתיישבו במרוקו מזמן קדום כאשר חלקם כבר בזמן בית המקדש השני, ובין מנהגי המגורשים אלו אשר גלו מספרד ופורטוגל בזמן חורבנם הרוחני, בתקופת הגירוש של שנת ק"ג ומאוחר יותר בתקופת הגרוש של שנות רנ"א - רנ"ב.

המגורשים התיישבו ברחבי מרוקו. חלק ניכר מהמגורשים התיישבו בעיר הבירה הצפונית 'פאס', שהייתה באותם ימים מרכז מדיני וכלכלי חשוב, וחלק קטן קבעו את מושבם בעיר הבירה הדרומית מראכש. מאז הגירוש הגדול כונו יהודי המקום הוותיקים: 'תושבים', והמתיישבים החדשים כונו

'מגורשים'. כינויים אלה רווחו כבר בשנים הראשונות שלאחר הגירוש. בין השנים 1494-1750 תיקנו חכמי המגורשים בפאס תקנות הידועות בשם: 'תקנות המגורשים מקאשטיליאי' או: 'תקנות פאס'. התקנות נועדו להסדיר את חיי הציבור ואת חיי הפרט בתחומי החיים השונים כמו: ירושות, כתובות, מיסים, ועוד. התקנות התקבלו על ידי כל יהודי פאס ויהודי הקהילות הצפוניות, וכפי שאנו קוראים בתשובתו של ר' יהודה בן עטר (1656-1733) לחכמי ארץ ישראל וז"ל: "והתקנה שנהגו ותקנו ביניהם קהילות פאס המגורשים מקאשטיליאי וגירי אבתייהו... כל שאר ארצות המערב פאס ותיטואן, ואלאקצאר וכל הגליל ההוא ומכנאס וצפרו כולם כאחד עושים כמנהג המגורשים".

בספר 'קורא הדורות ממראכש' מסופר, שהיו יהודים מהקהילה המקומית שהלשינו על המגורשים למלך של מרוקו. בעקבות זאת, המגורשים שלחו משלחת של חכמיהם אל המלך, כדי לבקש שלא יאונה להם שום רע בעקבות ההלשנה, והתחייבו לו בתמורה להוריד גשמים שהוא יצטרך. המלך נענה לבקשתם, ודרש מהם התחייבות בכתב, ונתמולו.

בחודש תמוז, ביקש המלך מהם להתפלל בכדי שירדו גשמים, ואכן אחר תפילתם נענה להם בורא עולם וירדו גשם בעיצומו של קיץ. לאור זאת, הסכים המלך בהחלטה סופית להשאירם במראכש. אולם, עם השנים, העוינות מצד התושבים כלפי המגורשים - נעלמה ולא רק שהכירו במגורשים ובגדלותם ובסמכותם של גאוניהם ורבניהם, אלא שהם ומנהגיהם הושפעו רבות מהמגורשים. בין היתר, שינו הם את נוסח התפילה שלהם לנוסח של המגורשים. למרות זאת, תמיד נשארו הבדלים בין שתי הקהילות בכל מיני נושאים, ונציג מספר דוגמאות:

קביעת יום החתונה - אצל המגורשים היו מתחתנים רק בימי רביעי.

תנאי הכתובה - בנוסח הכתובה אצל המגורשים היו מקפידים לציין שהכתובה כמנהג קאשטיליאינוש, לעומת הכתובה ע"פ מנהג התושבים שהיתה כפי המובא בגמ' (כתובות נב.): "את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי", עישור נכסים לבנות וכו" הכל כפי ההלכה. כמו"כ, בכתובה למנהג המגורשים צוין שהיא כפי המנהג שהביאו עמהם מספרד, ובין המנהגים היה המנהג שמחצית מהרכוש לאשה ומחצית לילדים.

דיני ירושה - אחרי פטירת הבעל, האשה הייתה מקבלת חצי מהירושה, והחצי השני היה לילדים. **מנהגי שבת חזון** - מנהג המגורשים לאכול בשר ולהתלבש לכבוד שבת כשאר שבתות השנה ללא שום שינוי, שכן קבלה בידיהם שהם לא נכחו בחורבן הבית השני.

אלה כאמור דוגמאות בודדות, אך קיימים עוד הרבה הבדלים, וכמה ספרים יצאו על 'תקנות המגורשים'.

מועצת הרבנים במרוקו

עם התפתחות מדינת מרוקו, ובפרט כשנהפכה להיות מדינת חסות של צרפת אשר השקיעה כספים לפיתוח המדינה, כולל דרכים וכבישים מהירים בין הערים והקשרים נעשו תכופים כולל קשרי חיתון בין המקומות השונים. ומכיוון שהיה לכל כפר ועיר מנהגו ותקנתו, נצרכו לשבת חכמי ודייני המדינה ולדון ולתקן תקנות לכל עניין ועניין, בעקבות זאת נוצרה כינוס מועצת הרבנים במרוקו אשר בה השתתפו רבני ודייני מרוקו הגדולים ונציגי המלוכה. את החלטות הכינוס היו קובעים בכל המדינה כולה.

נרחיב מעט את הדיבור על מועצת הרבנים הנ"ל וחשיבותה, על פי מאמרו של הרב אביחי בן

אקש ותמנסתם משענתן והלגני מבה שבעל-ף אנמזז ללשנאזלי חסני באלמד פוך
יהם רבי אפרים אנקאוה ורבי ציון אבן דנאן אשר היו דיינים באזחה

ססי שליט"א, מחברי המכון⁸, אשר אסף כעמיר גורנה תיעודים ופרטים על השתלשלות מועצת הרבנים במרוקו, העניינים אשר העלו בה ועוד, וזה אשר דלינו מדבריו:

זכות גדולה זכתה מרוקו והיהודים אשר בתוכה. בשנת תש"ז נערך כינוס מפואר ראשון (ולא אחרון) מסוגו שבו השתתפו צדיקים וקדושים, אבות בתי דין ודיינים יושבי על מדין, אשר ראו שחובת השעה להתכנס, לדון ולהחליט בנושאים העומדים ברומו של עולם הנוגעים ליהודים אשר בממלכה. מספר מטרות קודש היו לכינוס זה ולבאים אחריו אולם כולם היו תחת מכנה משותף: העמדת הדת על תילה וחיזוק חומות הטהרה של כל יהודי מרוקו.

לא בכדי נכתב כאן 'של כל יהודי מרוקו', בחוברת של הכינוס הראשון שיצאה לאור לאחר מכן נכתב: 'מטרה ראשונה של כינוס המועצת היא: טהרת ההלכות בדינים ובמנהגים אשר אינם בשוה בערי מארוק'. כאן אנו רואים שהיה חשוב לרבני מרוקו לאחד ולאגד את כל יהודי המדינה בדיני תורתנו הקדושה השייכים לכלל ישראל. יש לציין שאין מדובר כאן על איחוד של מנהגים והנהגות אצל משפחות וקהילות שונות, לא לזה התכוונו הרבנים זיע"א, אלא כאן רצו לבסס את דיני איסור והיתר, אישות, דיני ממונות, שמירת השבת ועוד, דינים השווים לכל אחד ואחד מעם ישראל באשר הוא.

היזום למועצה זו היה מר מוריס אבוטבול המכונה 'מנהל כללי מטעם הממשלה לבתי הדין'. עד שנת תשט"ו נערכו שש התכנסויות כאלה, פרטים על מהלכם וההחלטות פורסמו בחוברות שיצאו לאור לאחמ"כ תחת הכותרת: "מועצת הרבנים במארוק האסיפה השנתית", מהם ניתן ללמוד פרטים על הנושאים שהעיקו על הדיינים ועל הניסיונות לתיקונם.

א פורסם בגליון 'דורות' 8 התשע"ה.

בכינוס של מועצת הרבנים הראשונה שהתקיימה ברבאט השתתפו דיינים ומו"צ נכבדים ובראשם: הרב כמוהר"ר יהושע בירדוגו ראב"ד מ' יש"ץ, כמוהר"ר שאול אבן דנאן יש"ץ וכמוהר"ר מיכאל יששכר אנקאווא יש"ץ, כמו כן נמצאו והיו באסיפה הרבנים: הרב שלמה הכהן אצבאן ראב"ד אוזדא, הרב חיים דוד סירירו ראב"ד פאס, הרב ברוך רפאל טולידאנו ראב"ד מקנאס, הרב דוד בן שושן ראב"ד דאר לבידא (קזבלנקה), הרב אהרן בן חסין ראב"ד אצווירא, הרב מרדכי אנקאווא ראב"ד טאנג'יר, הרב יוסף משאש חבר בד"ץ מקנאס, הרב ידידיה מונסוניגו חבר בד"ץ פאס, הרב שמעון הכהן חבר בד"ץ דאר לבידא (קזבלנקה).

את ישיבת המועצת הראשונה פתח ראש בית הדין הגבוה שהיה גם הרב הראשי, הרב יהושע בירדוגו זצוק"ל. מבהיל לראות אלו דברי ענוה והצטנעות בהם פתח וסיים את דבריו כאשר הוא מפחית מערכו הרם מול הרבנים הגאונים שבאו לכינוס.

אחריו דיבר הרב שאול אבן דנאן זצ"ל ראש הרבנים במרוקו בדורנו ואחרון מתקני התקנות שהיו שם. בדבריו הראשונים עמד על עניני סדר נשים הצריכים חיזוק ובתוך דבריו הדגיש בצורה תקיפה את חשיבות כינוס המועצת: "זאת מטרת האסיפה לגמור את הדין לפי המצב הנחוץ על פי תקנה מוחלטת וכך היא דרכה של האומה הישראלית מיום שחרב בית המקדש ועד עתה דור אחר דור רבותינו הראשונים והאחרונים מיישרים אורחות משפט בנחוץ לאותה העת בתקנה מוחלטת אף נגד משפט ברור".

באסיפה הראשונה הוחלט שדיין הרוצה להעלות נושא, עליו לשלוח העתק הצעתו (הרצאתו) חודשיים לפני מועד הכינוס כדי לאפשר למשתתפים לעיין בו. בכל כינוס היה עומד על סדר היום נושא או כמה נושאים אחד הדיינים היה מרצה ומציע פתרון. בכינוסים לאחר מס' שנים עלו נושאים שכבר עסקו בהם כדי לוודא אם אכן בוצעו ההחלטות.

המועצת רצתה בכל עוז למנוע הידרדרות רוחנית בקרב הקהילות עקב החינוך החילוני של כ"ח שניסה לכרסם בכרם בית ישראל, ובעיניה, ההשתדלות הראשונה היתה לחזק את החינוך היהודי הטהור כמשקל נגד.

הרב שאול אבן דנאן זצוק"ל אמר בנאומו במועצת הראשונה: "המרכז הדתי והתורני אשר היה 'מארוק' לבני ישראל בקרב ארצות מושבותם, יחד כולם מוט התמוטטו הלך וחסר יום יום, רוח עוועים רודפת אותם באף לכלות כל זכר למו מן הארץ. תוגה נאנחה ודאגה חרדית במשכיות לב כל איש ישראל הנאמן לדתו, עת בהעבירו שרעפיו לנגד עיניו, כי תורת ישראל תשתכח חלילה מקרב היהדות המרוקאנית".

בעקבות הדברים נבחרה ועדת רבנים שתטפל בנושא. הרב שאול אבן דנאן מתח ביקורת על עשירי היהודים במרוקו שאינם תומכים בחינוך. יש לציין שעם כל זאת, לאחמ"כ שקמו בתי ספר ה השתתפו מס' ארגונים בתמיכה בהם וגם קופת הסולטאן השתתפהוהוטהמה.

למרות הרצון להגיע לאחידות המנהגים בכל הקהילות היו נושאים שהושארו לבתי הדין המקומיים. למשל, הוחלט שאין להכניס סעיף לגבי ניקור הבשר בתקנות המועצת, אלא כל בית דין יפקח על המנקר בעירו. עוד התברר שלא כל סופרי הסת"ם בקיאים, אבל הוחלט במועצה שבתי הדין יפקחו עליהם שכן אין אפשרות לבחון כל סופר.

רק בנושא אחד - ירושת האשה והבת הנשואה שהיה שנוי במחלוקת, הוחלט לבדוק את דעת הקהל בקהילות. בנוסף, בשני נושאים הוחלט ע"פ הנהוג בארץ ישראל: א. ייבום או חליצה ב. הגרוש נדחה מדירתו והגרושה נשארת בביתם.

מקדשי שביעי

במועצה הראשונה העלה הרב אבן דנאן את ענין השבת וביקש שהרבנים יעוררו את העם והוסכם שלכל הפחות ידרשו פעם אחת בחודש ביום שבת בחיזוק השבת.

לציין כי בפאס הוקמה חברת 'שומרי שבת' שדאגה לכל עניני השבת בכלל.

סדר נשים

כאמור, אחד הנושאים שעלה רבות במועצת הוא כל עניני אישות, נישואין וגירושין, כתובות ושטרות. ענינים אלו היו בכל כינוס של המועצת ובכך חיזקו וביצרו את היוחסין במרוקו שישארו על טהרת הקודש מכל הבחינות. נושאים רבים ומגוונים היו בכינוסים אלו השייכים לבית היהודי, ובזכות גדלותם ובקיאותם של הדיינים והפוסקים של חכמי המערב שידיו רב להם בענינים אלו, נעשה סדר בכל הדינים האלו עד ירידה לסעיפים הקטנים ביותר בהלכה כולל תקנות למניעת בעיות עתידיות.

קבעו כמה זמן יהיה בין השידוך לנישואין, עוד ביטלו את הנוהג שהיה משנים קדמוניות לעשות קידושין שלא בזמן החופה והונהגה צורת הנישואין המקובלת היום. כמו"כ, סכום הכתובה המירבי נקבע כאחיד לכל הקהילות בכדי שלא יהיה מצב בו לא יוכלו לעמוד בהתחייבות בעת גירושין חלילה. (כאן למעשה אנו רואים שהדיינים היו מנהלים את חיי היהודים לפי התורה ללא התערבות הערכאות בנושאים אלו וכמו שמצוי היום בעה"ר בו ישנה התערבות בוטה ודיני גטין וכל עניני הממון הנוגעים להם משתנים לפי בתי המשפט רח"ל).

הילולא דצדיקא

גם על דבר ההילולות לא פסחה המועצת וענין זה לא נעלם מעיניהם של הדיינים הגאונים זיע"א. עורכי ההילולות במרוקו היו נעזרים ע"י מעמד ההילולא להתרים את הבאים עבור כל מיני ענינים חשובים: לת"ת, לארגוני חסד ולצרכי הרבים, אולם לפעמים צורת ההיערכות להילולא לא היתה על הצד היותר טוב וגרמה למס' מכשולות.

במועצת הראשונה התבטא הרשא"ד בדברים הבאים: "באמת ראוי לומר על זה המשל שאומרים: 'לצרעה לא מעוקצך ולא מדובשך' וגם אל תקרי 'הלולים' אלא 'חלולים', אבל מה נעשה כבר הרגש הזה נסתפח בלב ההמון ונעשה להם כיסוד האמונה. גם הדת נתנה ביד תועלת הממון וקשה לעצור הדבר מכל וכל". באותו מעמד קבעו תקנות שיהיו בכל הילולא ובכל בה"ח בכדי שישמרו על קדושת המעמד עד כמה שניתן. מעמד החזק של הרבנים אפשר להם לצאת גם נגד דבר כזה שהיה מורגל אצל יהודי מרוקו ולא חששו לצאת באזהרה לציבור אם הדבר היה טעון תיקון.

הרבנים עמדו על כל ענין המילה דהיינו, שהכל יתבצע כהלכה (לדוגמא: כבר אז הוזהר שהמציצה תיעשה בפה ולא בכלי) וגם מצד הענין הבריאותי דהיינו, שהמוהל יקבל אישור רפואי שיכול לעסוק בזה מבחינת בריאותו וחובה עליו ללמוד את כל הנושא הרפואי דרך בית חולים להראות לך עד שמחשבתם ודאגתם לא פסחה על הענין של חמירא סכנתא מאיסורא.

כמובן שעל כל מוהל שרוצה למול, עליו לקבל תעודה הן ממוהל מומחה והן מביה"ד המחוזי. כל עניני המילה והמוהלים של אותה העיר, יפוקח ע"י ביה"ד הנמנע.

עצם הכינוס של המועצת היה מעמד הוד בפני עצמו, לראות תלמידי חכמים גדולים וישישים אשר השפיעו מקדושתם על כל מי שהיה בסביבתם וכך מוצאים אנו בנאום הנעילה לכינוס

החמישי, בו נשא דברים הרב מיכאל יששכר אנקאווא זצ"ל שהיה סגן ראב"ד (כך היה תוארו ותפקידו) דברים מרגשים ביותר שהראו עד כמה יחסו חשיבות לכינוסים נעלים אלו: "לא נעלם ממעלתכם היקרה מ"ש רבותינו התנאים רבי חנניה בן תרדיון ורבי חלפתא איש כפר חנניא במסכת אבות: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנא': "אלהים נצב בעדת אל" ואמרו במסכת ברכות (ו): אמר ר' יצחק מנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנא': "בקרב אלהים ישפוט" ומנין שאפי' שניים? שנא': "אז נדברו יראי ה' וכו' ויקשב ה' וישמע". והקשה תלמודא וכי מאחר דאפי' תרי תלתא מבעיא? ותירץ, מהו דתימא דינא שלמא בעלמא היא ולא אתיא שכינה, קמ"ל דדינא נמי היינו תורה. עוד הקשה וכי מאחר דאפי' תלתא, עשרה מבעיא? ותירץ, עשרה קדמא שכינה ואתיא וכו' עכ"ל התלמוד. מדברי התלמוד הנז' למדנו דבל בי עשרה היושבים ועוסקין בתורה או בדין, שכינה קדמא ואתיא.

ובכן רבותי, המשיך רבי מיכאל אנקאווא את דבריו: באסיפתנו זאת אשר בן פורת יוסף יש בה יותר מעשרה וכל העדה כולם קדושים, אראלים ותרשישים, רבני הדור והדרו אשר נאספים בה לעסוק בתקוני עמנו בעניינים השייכים לבתי דיננו. אשר מהם תצא תורה לאורה, ברור שבתוכה ה' ושכינה קדמא ואתיא כנז', להיות שרויה עמנו. ומובטחים בע"ה שכל אשר נעשה נצליח וחפץ ה' בידינו יצלח בע"ה, אכ"ר."

עד כאן עיקרי התיאור על 'מועצת הרבנים' בכללותה, כפי שהשתקף ממאמרו של הרב אביחי בן ססי שליט"א. כתבנו דברים אלו, בכדי להבין את ההסתכלות הרחבה של הרבנים על כלל עניני הדת באותה התקופה, ואת הצורך והחשיבות שהיה אז לתקן ולעמוד על המשמר בתקנות הנצרכות לאותה השעה.

הפסיקה בבתי הדין לפי החלטות מועצת הרבנים

גם בספר המשפטים דידן ניתן לראות התייחסות ופסיקה ע"פ החלטות כינוס מועצת הרבנים, בנוגע לחזרה מהסכם הגרושין, דיני המתנת ג' חדשים מהחלטת ביה"ד על הגירושין עד לנתינת הגט בפועל, בדין הטוענת שהושחתה ע"י פלוני והוא מכחיש, חילוק חזרה מהשידוכין בתוך ששה חודשים לאחר מכן, המתנת ועיכוב הגירושין בנישואים ראשונים, גבי שלילת תוקף התנאי שמתנה בן זוג אחד על השני על המגורים עם ההורים, באיסור לקחת אשה על אשתו אפילו אם אשתו טוענת מאיס עלי, גבי תיקון דיני הכתובה, בדין אלמנה שכתובתה לפי התקנה החדשה שדין יורש יש לה וממילא אין לה מזונות וכסות, חיוב כפל מזונות לאדם שיש לו חשוקה, בתנאים להיתר מכירת קרקעות ע"י קטן, וכו'.

בסיעתא דשמיא הזדמן לידנו עותק מקורי של מועצת רבני מרוקו של שנת תש"י, שנותרה בספרייתו של הרה"ג רבי מסעוד ריוח זצ"ל שהשתתף בכינוס כאחד מרבני רבאט וכספרא דדיינא בבית הדין ברבאט. ובישיבת מועצת זו נתקבלו כמה מההחלטות ותקנות הנ"ל. בכל מקום אשר הוזכר בספרנו תקנה של שנה זו הבאנו את מקור הדברים - דברי הרב מעלה ההצעה וההחלטה שנתקבלה ע"י מועצת הרבנים.

בספר שלפנינו ניתן לראות כמה פעמים נידון בנושא רישום הקרקעות בממשלה. העניין היה, שאז הוחל חוק אשר כל הקרקעות היו מחויבים להיות רשומים בממשלה. ולפעמים, ליהודים שהחזיקו בנכסים במשך מס' שנים מדור דור לא היה להם שום מסמך המאשר את בעלותם על הקרקע. הפתרון שמצאו לכך הוא שעל כל שטח כזה היה בעל השטח מביא עדים כשרים לו, ואחרי שהיו גובים מהם מס רכוש היו רושמים את **שטחיהם** **שטחיהם** **שטחיהם**.

ניתן גם לראות בספר פעמים רבות את תפקידם של האפוטרופוסים בפרט על עניין היתומים. מהותו של תפקיד זה היה, שכל אדם שהלך לעולמו והשאיר ילדים קטנים, בית דין יורדים לנכסיו וממנים אפוטרופוס אשר היה חייב להעביר דו"ח על כל הרכוש, תפקיד זה היה לשם שמים וללא קבלת שכר.

לאחר הקמתה הרשמית של מדינת ישראל ונפתחו שעריה, הייתה עליה גדולה, ורבים נהרו לעלות לארץ, ולכן הוצרכו למכור את בתיהם שקנו או ירשו מאבותיהם. הקונים היו התושבים המוסלמים, והסופרים היהודים היו כותבים שטרי מכר. לאחר שנגמרה העסקה ונחתם שטר המכר, היו שולחים את השטר למזכיר בית הדין הגדול ברבאט שהיה שולט בצרפתית ובערבית, והוא היה מתרגם את השטר לערבית. כל שטרי מקח וממכר היו נכתבים לפי ההלכה וכתיקון חז"ל והכל בראשי תיבות.

בין התפקידים שהיו ממנים בית הדין, היה תפקיד מיוחד והוא האפוטרופוס על הנעדרים. מהותו של תפקיד זה היה, שאנשים שעלו לארץ וקרוביהם נפטרו בחו"ל והשאירו בחו"ל רכוש, בית הדין יורד לנכסיהם ומקבל את כל חלקם של הנעדרים בירושה, ונשמר בבנק ע"ש האפוטרופוס. מרן הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל הגה רעיון כיצד להציל את הרכוש הזה, וזאת ע"י שהיורש הנמצא בארץ ישלח הרשאה לקרובו בחו"ל לקבל עבורו את חלקו בירושה, ועל סמך הרשאה זו הבנק יתן לבעל הירושה את חלקו. ההרשאה נעשתה בבית הדין הרבני בארץ או ע"י רב העיר באותו מקום.

חכמי ורבני בית הדין במראכש בתקופת שלטון הצרפתים²

עברו של בית הדין, וכן מעט מילים על גדלותם של הדיינים **משה צ'ל**:

שנת תער"ב, בית הדין הראשון: הראב"ד הגאון רבי יעקב טולידנו זצ"ל ממקנס, הוא אביו של הגאון רבי ברוך טולידנו זצ"ל שהיה ראב"ד מקנס. הדיינים; הרב הגאון רבי שלמה בן חיים זצ"ל והרב הגאון רבי יעקב לעסרי זצ"ל אביו של ראש הישיבה הגאון רבי דוד לעסרי זצ"ל, מזכיר בית הדין היה הרב הגדול רבי דוד בן חיים זצ"ל שגם נודע כדרשן גדול. חכמי הדור הסבירו, כי העובדה שהיה צורך להביאו לתפקיד ראב"ד מעיר אחרת (מקנס) - אין זאת משום שלא היו גדולי תורה במראכש, אלא משום שכל רב היה חושב שרב פלוני הוא הראוי להיות הראב"ד ולא השתוו ביניהם ולכן נאלצו להביא ראב"ד ממקנס.

אחרי שהוקם בית הדין בהרכב הנ"ל, קם בית דין אחר בראשותו של הרב הגאון רבי שלמה בן יהנו בו הדיינים: רבי יעקב לעסרי זצ"ל והגאון רבי **משה צ'ל**:

בשנת תרצ"ה התמנה לראב"ד הגאון רבי משה זריהן. היו עמו הדיינים; הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל והגאון רבי שאול אבן דנאן זצ"ל. הגאון רבי משה זריהן זצ"ל כיהן כראב"ד שנים רבות עד שנת תש"ט כשפרש לגמלאות. במשך הזמן הגאון רבי שאול אבן דנאן חזר לרבאט והובא במקומו לשמש כדיין הגאון רבי אפריים אנקווא זצ"ל. כאמור, בשנת תש"ט הגאון רבי משה זריהן פרש לגמלאות והתמנה במקומו כראב"ד הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל. אז הרכב הדיינים היה; הגאון רבי אפריים אנקווא זצ"ל והגאון רבי רחמים הלוי שהובא מפאס. בשנת תשי"א התמנה מו"ר הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל לראב"ד. סגנו הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, והדיינים; הרב הגאון רבי רחמים הלוי זצ"ל והגאון רבי יוסף מיימרזן זצ"ל שהובא מזטאט. בשנת תשי"ד הסתלק לעולמו הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל.

ב מתוך הספר 'שמע בני' להרב הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש.

אדמו"ר רבי מכלוף אביחצירא זצוק"ל

ראב"ד מקודש הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל

מי שהיה ראש אב בית הדין בתקופה זו היה הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל.

רבי מכלוף הוא הבן של רבי אליהו בנו של רבי אהרן שהיה הבן של מרן אביר יעקב רבנו יעקב אבוחצירא זיע"א. וכשהוא הגיע רבי מרדכי קורקוס בענוותנותו התמנה לתפקיד הסגן שלו, ועוד הביאו שתי דיינים מפאס רבי רחמים הלוי ורבי יוסף מיימראן.

רבי מכלוף נולד בשנת תרנ"ח בתאפילאלת שבמרוקו, ארץ מולדת אבותיו הקדושים נ"ע זיע"א. מור אביו הוא הרה"ג הדומ"ץ הר"ר אליהו ז"ל זי"ע ששימש כדיין, וכאחד משרי המלוכה בהורמנא דמלכותא, והציל לקוחים למוות, ביד דב שכול צורר היהודים, שבקש כל אשר להם, וגם בגופם שלט. והרמ"א הנז' גדלו מר אביו ז"ל על

ברכי התורה והיראה. בקטנותו למד בתלמוד תורה לפני רבו הרה"ג מסעוד אמסלם ז"ל, ובשנת תרס"ח חזר ללמוד אצל מר דודו הרב הקדוש ר' ישראל אבוחצירא זיע"א. בשנת תרע"א הביא לו מר אביו ז"ל רב אחד חסיד וקדוש יחיא דהאן ז"ל שהוא בן בתו של מרן אביר יעקב רבינו יעקב אבוחצירא זיע"א.

כשגמר לימודיו אצל הרבנים, הלך להשיבה הגדולה של הרב הגאון משה אתרזמאן ז"ל, והיה בה כאחד החברים וישב שם לילות כימים כחשכה כאורה, לקיים מה שנאמר "לא ימוש ספר התורה". למד ולימד לכמה תלמידים חשובים, עד שנת התרפ"ו שנפטר מר אביו והוא מילא את מקומו וישב על כסאו לדון ולהורות בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו. ועמד על משמרתו משמרת הקודש, וחיזק כל בדקי העיר ותיקן כמה תקנות עם טובי העיר, ופעל ועשה הרבה דברים לחיזוק הדת והתורה. והנשים היו נטהרות בימים ובנהרות, והוא עמד בפרץ, ובנה להם בית טבילה יפה ומעולה. ובכלל התקנות שתיקן להם הוא שילמדו עשרה אנשים התהילים בכל יום.

בשנת התש"ד נתמנה להיות דומ"ץ בעיר בני מלאל, ובלכתו שם מצא אותה כעיר פרוצה אין חומה, לא עול תורה ולא עול דרך ארץ, ועמד בכל כוחו עד שהשם הצליח בידו ורומם את קרן התורה, ויצאו משם כמה מורים וכמה רבנים שהם כעת בארץ ישראל. ובעת שראה שגבה טורא, בין הקהל ובין הישיבות וההכנסה מהקהל לא הספיקה למלאות את חסרונות התלמידים, אזר כגבר חלציו והלך לקאזאבלנקה אצל הרה"ג רפאל עבו שהיה מנהל 'אוצר התורה' ולאחר מכן ראב"ד בתל אביב והביאו עמו לבני מלאל, ולא זו משם עד שקיבל על עצמו להיות נותן חצי מכל ההוצאות של התלמוד תורה, וכן היה. ועל ידי זה חפץ ה' בידו הצליח ויצא הדבר מן הכח אל הפועל ברבנים ומורים, כידוע כל זה לכל באי שער עירו.

בשנת התש"ח נתמנה עוד לרב ראשי וראב"ד בהעיר הגדולה מראקש ואגפיה. ושם פעל רבות והעמיד תלמידים הגונים, היה נלחם בכל כחו על חיזוק הדת והתורה ועל עניני חינוך הילדים.

גם היה מליץ גדול בין הקהל והמלכות, שהיה מכובד ויקר הרבה בעיניהם ובפרט מן הפרט בעיני הפחה הגדול המפורסם 'חאדז תהאמי לגלאוי' שמעולם לא הפיל מכל דברו ארצה, והציל כמה נפשות מהשמד ומנישואי גויים בעזרת הפחה הגדול הנז'. בשנת התשי"ג נתכבד מאת המלך 'מוחמד החמישי' באות הכבוד הנקרא 'ויסאם עאלאוי'. בשנת התשט"ו כשחזר המלך החמישי מגלותו ממאדאגאסקאר, הלכה משלחת רבנים מטעם הממשלה הצרפתית להקביל את פני המלך הנז' בחזרתו לשבת על כסאו, ומשלחת הרבנים הנז' היו ארבעה; רבי מכלוף אבוחצירא, הרב שאול אבן דנאן, הרב חיים סירירו והרב שלום משאש. וקיבלם המלך בכבוד גדול. בשנת התשי"ב עלה להשתטח על ציון הצדיקים שוכני ארץ זיע"א. גם בשנת התשכ"ד עלה להשתטח פעם שנית. ובשנת התשכ"ו עלה להשתקע ולגור בארץ הקדושה ת"ו. ומפני חיבת הארץ עזב את רוב רכושו בחו"ל, שלא היה ביכולתו לחסלו ולהצילו, וקיים מקרא שכתוב: "ועיניכם לא תחוס על כליכם" וכו'. התגורר בשכונות המושבה הגרמנית ורחביה בירושלים. לאחר פטירת בנו בשנת ה'תש"ל, עבר לאשדוד. נפטר בליל שבת ח' בשבט ה'תש"ם, ומנוחתו כבוד בבית הקברות היהודי בהר הזיתים.

בנו מאשתו הראשונה הוא הרב יוסף אבוחצירא, רב ודיין בפאס וכשעלה לארץ ישראל התמנה לרבה של יבנה. בנו - הרב דוד אבוחצירא, מכהן כיום כרבה של יבנה.
מספריו שיצאו לאור: שו"ת 'יפה שעה', 'מאין יבוא' - על תרי"ג מצוות הרמוזות במילה 'בראשית', 'קהלת יעקב' - על התנ"ך, 'מכלל יופי' - על מאמרי חז"ל.

הדיין הגאון הגדול הצדיק והחסיד רבי מרדכי קורקוס זצ"ל

נולד בשנת תר"ן () לאביו אברהם ואמו סעדה למשפחת הדיינים סימנה, בעיר מראכש. בגיל אחד עשר נתייתם מאביו ונתגדל על ברכי סבו רבי שמואל קורקוס זצ"ל שהיה חתן רבי מנחם בן הגאון רבי מרדכי הצרפתי רב ואב"ד מראכש. בצעירותו למד בישיבה במראכש (ע"ש הצדיק רבי אברהם אזולאי זצ"ל) שבראשה עמד כמוהר"ר אלעזר הלוי זלה"ה בעל ספר 'עבודת הלוי' על הש"ס. לאחר שנפטר ראש הישיבה, באו התלמידים לבית רבי מרדכי ומינו אותו להיות ראש הישיבה, לפי שהוא תלמיד המובהק לבעל 'עבודת הלוי'.

ועד העיר מראכש היו נותנים משכורת זעומה לרב, לפי שקופת הקהל היתה דלה. והיות שצרכי מחיית רבינו גברו, התמנה כחבר בית הדין, אז הוצרך להפסיק בתפקידו בישיבה. מאז המשיך את שיעוריו בחושן משפט מידי שבת.

היה מכונה בערבית 'שק של קמח' כלומר, מה בקמח אין אור - כך הרב כולו כליל רק תורה, והתורה נמשלה לקמח. שהרב היה הולך לדרכו כל יוצאי החנויות היו מנשקים את ידו, ואם המשיך בדרכו היו רצים ומנשקים את כתפו.

כשהגיע רבי מכלוף אבוחצירא זלה"ה לכהן כראב"ד בבית הדין כיהן רבי מרדכי כסגנו ויחד ניהלו את בית הדין ביד רמה, כפי שהעיד בעצמו ר' מכלוף בהספד שנשא על רבינו, בכל ענין גורלי בעיר הייתי מתייעץ עם רבי מרדכי ועל פיו הנהגתי את העיר.

כל ערב אחר תפילת ערבית היה מוסר שיעור בשלחן ערוך בבית הכנסת. עם השנים זכו לסיים את כל השלחן ערוך ארבעים וחמש פעמים. הרב היה מתפלל בבית הכנסת של רבי יהודה הצרפתי. היה משמש שם גם כחזן, והרב מרדכי היה רב העיר ואב"ד והודיע לידידו רבי יהודה היות והוא מאריך בתפלת שמונה עשרה ואינו רוצה לעכב את הציבור, לכן מבקש שלא ימתינו

דין - רבי מכלוף אביחצירא (במרכז), לציידו מימין רבי יוסף וספימחא
מאל רבי מרדכי קורקוס נראה מן הצד מזכיר בית הדין דוד טולידנוחמ"ש

לו עד שסיים את השמונה עשרה אלא יתחיל חזרת הש"ץ לפי ראות עיניו.

סיפר הגאון רבי יאיר חפוטא זלה"ה (רב העיר באר יעקב בארץ ישראל) שכאשר רבינו היה נשאל בדבר הלכה, הוא היה פוסק על פי הדין וההלכה הצרופה מדור דור, אך לעצמו היה נוהג בצנעה על פי האריז"ל.

ספר 'גדולת מרדכי' יצא לאור בהשתדלות בנו ר' אברהם קורקוס ובעריכתו של הגאון רבי אברהם חפוטא שליט"א, ע"י מעשה שהיה כך: ספר זה היה בידי משפחת רבי מרדכי קורקוס, אך הרב אמר להם שעל פי כתב היד, זה כתבי של אביו אלחכם יאיר חפוטא זצ"ל, וכאשר שאל רבי אברהם חפוטא לאביו, אמר לו שהוא העתיק את כתב היד והחיבור של מורו ורבו הרב קורקוס. על אתר קיבל על עצמו הרב חפוטא את עריכת הספר והדפסתו, היתה זו המהדורה הראשונה של הספר גדולת מרדכי ח"א כולל חידושי תורה על הגמרא בכתובות ובבא קמא, ביאורים בהלכות פסח ומועדים, הלכות איסור והיתר, וכמה שו"ת בהלכה. הספר השני כולל פירוש על אבן עזרא לתורה, דרשות ודברי מוסר. ובשנים האחרונות הוציא לאור נכדו רבי יצחק טאנז' שליט"א מהדורה חדשה ומורחבת של ספר גדולת מרדכי על התורה, חלק נוסף של גדולת מרדכי על הלכות פסח. וכן את תולדות הרב.

בספר שלפנינו ניתן להבחין, שהחל מאמצע שנת תשי"ד שרבי מרדכי קורקוס כבר אינו מופיע וחותם על תשובות בי"ד כיון שבתקופה זו נחלש. ביום ו' תמוז תשי"ד כשהתפלל בביתו עקב חולשתו, בתוך תפילתו כשהוא עטוף בטלית ומעוטר בתפילין - השיב נשמתו לבוראו ועלה ערה השמיימה והוא בן שישים וחמש זצוק"ל. מנוחותו כבוד בעיר מראסא

מתלמידי: הרה"ג רבי יוסף פרץ זלה"ה רב מושב מגדים ומחבר שו"ת 'תהלתו בפ', הרה"ג רבי חיים ביטון זלה"ה רב ק"ק מליליא ומחבר ספר 'לב חיים' על שו"ע אבן העזר, הרה"ג רבי זבולון שושנה זלה"ה, חכם רבי יאיר חפוטא זלה"ה רב העיר באר יעקב, הרה"ג רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש.

הדיינים רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים שמעון הלוי

כפי שהזכרנו, דייני וחכמי מרוקו התנהגו בענווה ובפשטות, ולא פרסמו את עצמם ואת חכמתם מקשה עלינו כיום להתחקות אחר גדלותם התורנית, אך מעט מזעיר **מצאנו**

בספר 'המשפט העברי במרוקו' מובא תמונתם של הרכב בית דין זה, שם הם משתתפים במועצת אשר הייתה מתכנסת לעמוד על המשמר ולתקן תקנות הנצרכות לאותה **המועצה**.

הגאון הגדול רבי **שמעון ביטון שליט"א** רבה של בית שמש בספרו 'שמע בני' כותב עוד מעט פרטים על בית דין זה, ומספר כי לאחר הסתלקות רבי מרדכי קורקוס בשנת תשי"ד מונה רבי רחמים הלוי כסגן הראב"ד. בשנת תשי"ז פרש הגאון רבי יוסף מימראן לגמלאות ובמקומו מונה לדיין הגאון רבי שמעון וענונו זצ"ל, בשנת תשי"ט נתבקש הגאון רבי רחמים הלוי זצ"ל לשמש בברבאט, ובמקומו והובא הגאון רבי שמעון דיין זצ"ל מהעיירה דמנאט:

רבי יוסף בן נאיים זצוק"ל כתב פנקס ובו שמות חכמי בני דורו, והודפס בתוך ספר תקנות חכמי אס, שמותיהם של רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים הלוי מופיעים **שם**.

"רבי יוסף חיים מימראן בן מו"ה רפאל בר החסיד המקובל מו"ה ישראל זצ"ל, היה סופר בעיר פאס, ושוב מטעם הממשלה נתמנה דיין דיליגי בעיר בני מלאל, ולא נתרצה ממנו. ובחודש תמוז תש"ו נתמנה דיין בעיר זטאט, ולא נתרצה ממנו ונתמנה דיין שלישי בעיר מראקס". עד כאן.

"רבי רחמים לוי נולד שנת תע"ר. רבו מו"ה יוסף כהן ז"ל ומו"ה מאיר ישראל. בשנת ת"ש חזר סופר מטעם הממשלה, ובחודש אייר שנת תש"ט נתמנה דיין שלישי בהאלטריבונאל של עי"ת מראקס יע"א כי רבי משה זריהן הי"ו סילקתו הממשלה מפני שהוא גדול בשנים".

משפחת מאימראן הוציאה מקרבה גדולים ונכבדים, חכמים ונגידים, שהתרכזו בעיקר בערים פאס ומקנאס (יעויין במבוא לחידושי רבי משה מאימראן עמ"ס פסחים, הוצאת אהבת שלום). המפורסמים ביותר מביניהם, הם רבי משה מאימראן מגדולי מקנס בשנות הת"ק, והנגיד רבי אברהם מאימראן, שהיה מראשי הקהל והמקורבים למלכות, בסוף שנות הת'. רבי יוסף הוא נצר למשפחת חכמים ונכבדים בפאס כמה דורות. אביו וסבו נזכרו בפנקסו של רבי יוסף בן נאיים, אביו בתואר 'מורנו הרב' וסבו 'החסיד המקובל', למעלה מהם רבי יוסף אשר נמצא בפנקס כתובות ישן בתואר: 'החכם השלם צנוע וארך רוח', הוא בנו של רבי ישראל יעקב עליו נמצא כתוב בפנקס הכתובות תואר: "יחוסתא דבבל שתיקותא, איש תם וישר והוא נכבד", דודו של רבי יוסף חיים מיימראן אף הוא עונה לאותו השם, ועליו נמצא כתוב בפנקסו של רבי יוסף בן נאיים: "כהה"ר יוסף חיים מאימראן ז"ל בכמהוה"ר ישראל ז"ל, נתבש"מ בהיותו עול ימים כבן כ"ה שנה... והיה חכם רשום וחסיד".

עוד מצאנו בספר 'שארית הצאן' (סימן שה) לרבי יוסף בן נאיים, שם מעתיק רבי יוסף 'טופס מכתב שבא אלי מעיר מראקס יע"א' - שאלה שכתב לו רבי רחמים, וקודם שמשיב לו רבי יוסף הוא מפרט את שבחיו:

"תשובתי על המכתב הנזכר כ' אדר המהודר שנת וכל לשון לך תשב"ח פ"ק. אל מול הדרת זך

ג המידע על משפחת רבינו נתקבל מידידי הרב נתנאל אביטל שליט"א, והוא שאוב מפנקס הכתובות של פאס כתי"ח ב"ד.

הרעיונים ומטיב הגיונים, חכם יקר מפנינים, חכם חרשים. חריף ושנון, קולע אל השערה, איש חיל רב פעלים. זה דודי וזה רעי הדו"מ כמוה"ר רחמים שמעון הלוי הי"ו ויחשל"א.

השוכן במרומים, יברך לעולמים, ויוסף לרו"מ ברכות אלף פעמים, ויארץ ימך רבות בשנים. שלם לך ולכל בני ביתך הע"י, ואני תפלה שלא ימוש ספר תורה מפך ומפי זרעך עד עולם, ויגדל כסא כבוד תורתך כחפצך וחפץ אחיך הנאמן באהבתך, אכי"ר". עד כאן.

עדות חיה מפי סופר בית הדין

כדי לקבל רושם חי ואותנטי, ביקשנו לשמוע עדות נאמנה מפיו של ה'ספרא דדיינא' ששימש בבית דין זה, הלא הוא הגאון הגדול רבי שמעון ביטון שליט"א רבה של העיר בית שמש, אשר זכה ליצוק מים על ידי הדיינים הנז' אשר אנו עוסקים בתורתם. בשיחה שקיימנו עמו, העביר לנו מקצת מהלך הרוח של עבודת בית הדין במראכש בשנים של כתיבת ספר זה והשנים שקדמו לו, יחד עם מקצת שבחם של אבות בתי הדין: הרה"ג רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל והרה"ג רבי מרדכי קורקוס זצ"ל. בעזרת ה' יתברך העלינו על הכתב מהדברים אשר סיפר לנו במעמד זה, ובתוספת דברים שמסר בכינוס לבני תורה מיוצאי מרוקו.

'יש מה לומר ומה לספר על היכן שגדלנו על התורה ועל היראה' - נזכר הרב בערגה באותם הימים, הוא מפסיק לרגע ומיד שוב חוזר לדבריו, וכדי להמחיש לנו את הדבר הוא אומר: בחסדי שמים הוצאתי שני ספרים. בתחילת הספר 'שמע בני' עשיתי סדר שלא ראיתו אצל אחרים שעשו כן. היו גאונים גדולים מהכפרים כדוגמת רבי יצחק חזן ע"ה, אשר היה מדרע'א, ורבי משה מלכא ע"ה שהיה ראש בית דין גם כן. משום מה לא כתבו על מקום הולדתם, וכן הרבה מגאוני מרוקו לא ציינו זאת, אף שכל יהדות מרוקו כולה מקורה בכפרים. אך אני ראיתי צורך לציין זאת בכדי שידעו על התמודדות חיי היהודים בכפרים, וכן את הצורה אשר העבירו את התורה ברחבי מרוקו לבלתי ידח ממנו נדח.

תדעו לכם - אומר הרב, קשה הדבר להבין מהי המשמעות של חיים בכפרים! ומכיון שגדלתי שם מעל עשר שנים אני יכול להבין. היו חיים במקומות אלו כמו שחיו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, היו זורעים בשעת זריעה וקוצרים בשעת קצירה ממש, אפילו את הפסוק "ויתד תהיה לך על אזנך והיה בצאתך חוץ וכיסית את צאתך" קיימו כפשוטו... אלו חיים קשים מאד. אמנם היו אנשים אמידים, היו בעלי מלאכה, סוחרים אך לא עשירים מופלגים. ומנגד, אין לך כפר וכפר במרוקו שלא היה להם רב ראוי לשמו, לא עם הארץ חלילה, אלא רב שהוא בקי בהלכה, שוחט ומוהל וכן הלאה. היו דואגים למקווה בכל כפר ועוד ועוד. נשאלת השאלה, כיצד הם החזיקו את זה? הכל מהכסף הדל שלהם, ממנו היו משלמים את המשכורת לרב, ואת כל ההוצאות בענייני הקדושה והדת. פעמים שהרב עדיין לא התחתן, ואז אנשי הכפר היו עושים לו כלכלה כדי מחייתו: בכל יום היה מתארח אצל אחד מבני הכפר, אחד סיפק לו ארוחת בוקר, אחד בלילה וכן הלאה יום יום, ועם זאת פטרו את העניים שבכפר מהחובה הזו ולא העמיסו עליהם הוצאות אלו, על כן עשיתי בספרי סדר על עניין זה.

אתן דוגמא כיצד העמידו חומות הדת על תילה: במראכש בשנת 488 היו חיים חמישים ארבעה יהודים בתוך מראכש, ובסביבתה היו מאה אלף יהודים, בכל ישוב בסביבת מראכש היו כשלוש מאות, או ארבע מאות איש, ובחלק מן הישובים היו אף כאלף וכן הלאה. והיו גם עיירות יותר גדולות שהיו בהם כאלפיים או שלשת אלפים, וכולם שמרו על התורה כבבת עיניהם קלה כבחמורה, וב"ה הייתה קדושה וטהרה.

מקום שאני כיהנתי כרב קהילה, היה בו מקווה ממי
מעייין, כמו שמוכר היום מקווה האר"י. שם היו שני
מקוואות, אחד של גברים ואחד של נשים והשאר הולך
למעייין הגדול של הערבים. בסוף נמצא שהמעייין הזה
צא מההיכל של בית הכנסת שבו למדו, פלא פלאים.
אבל היה כפרים שלא היה בהם מקווה, והנשים
מסירות נפש של ממש היו טובלות בנהר. הן יוצאות
לילה עם כמין אוהל, והיו כמה נשים שמחזיקות
אותו בשפת הנהר עבור אותו שרצו לטבול, זו היתה
מסירות נפש ממש.

ספרא דדייני הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א
רבה המיתולוגי של בית שמש

ם לגבי לימוד התורה לתלמידים היה הקושי מצוי,
ישום שכל בחור מאנשי הכפר שהגיע לגיל שלש
גשרה או מעט יותר, היה מתאמץ ללכת לשיבה
מראכש. שם בישיבה לא חיכו לו התנאים הקיימים
היום בישיבות - כלכלה, חדר אוכל, חדר שינה וכו' -
שום דבר. הבחור הגיע מהכפר, נכנס לשיבה, קעת
ראש ישיבה יעשה מאמצים להתאים אותו לאיזה
בעל הבית שיאכל וישן אצלו וכו', וכך היו לומדים.
כל אנשי הכפרים היו באים למראכש, המחוז של
מראכש אז בימי הצרפתיים היה שולט על אלפי קילומטרים שיש בהם יהודים, כלומר אגדיר
נט ואארזאזאת וכל האזורים האלו היו שייכים לבית דין הרבני במראכש.

כל זאת היו עושים בכדי להעמיד הלאה דורות של חכמים ודיינים, וכך ברוך ה' עברה התורה
לא פסקה ישיבה מאבותינו, כל זאת בזכות מסירות הנפש שלואואםהדיינים.

בית הדין במראכש

רבי משה זריהן זצ"ל היה אב בית דין במראכש ארבעים שנה. בספרי 'שמע בני' סידרתי מאה
שנות רבנות במראכש דור אחר דור מהבית הדין הראשון עד ימינו, בית הדין הראשון היה בו
ראש בית דין רבי יעקב טולדאנו האבא של רבי ברוך טולדאנו, הביאו אותו ממקנס למראכש
בשנת ואותה שנה יסדו הצרפתיים את בתי הדין. לא היו בחירות לדיינים, אלא היו לוקחים
אחד מתלמידי החכמים אשר היה עולה על ליבם. כשבאו למראכש היו בה הרבה ת"ח, וכל
אחד חפץ במישהו מסוים, עד שהחליטו להביא ממקנס את רבי יעקב טולדאנו ע"ה היה עם
רבי שלמה בן חיים ועם רבי יעקב לעסרי אבא של מו"ר רבי דוד לעסרי שהיה הראש ישיבה
ואח"כ באו אחרים. בשנת תרפ"ה התמנה רבי משה זריהן לדיין עם רבי שלמה בן חיים, לאחר
מכן נהיה רבי משה אב בית הדין עד תש"ח, שאז יצא רבי משה לגמלאות ובמקומו התמנה רבי
מרדכי קורקוס ע"ה - מורי ורבי. הוא היה גאון עצום מאוד, כשלמדנו למבחן חושן משפט עם
בית יוסף, זכיתי לראות כי היה יודע את כל הסוגיות ומצטט אותם בעל פה, היה קדוש וטהור
ולכן על אף שהוא התמנה כראש בית דין לא מצא חן בעיניו לנהל את בית הדין לכן הביאו את
רבי מכלוף ע"ה. רבי מכלוף הגיע מארפוד והוא בנו רבי אליהו, בנו של רבי אהרן, בנו של רבי
יעקב אבוחצירא זיע"א, וכשהוא הגיע למראכש רבי מרדכי - בענוותנותו - נהיה הסגן שלו,
ועוד הביאו שתי דיינים מפאס רבי רחמים הלוי ורבי יוסף מימראן.

כתב המלצה של רבי מכלוף אבוחצירא לרבי שמעון ביטון שליט"א

הרב שמעון ביטון שליט"א ממדום שנותיו מתאר את הדברים בהתרגשות, מילה אחר מילה שקולה ומדודה, לעיתים אף מוציא את הדברים בכבודות מה, אנו שומעים את תיאוריו של הרב בשקיקה, וההתרגשות ניכרת על פניו בעיקר כשהוא מפרט על בית הדין עצמו, דומה כי הזכרונות צפים ועולים בראשו ועומדים מול עיניו, הוא ממשיך לספר באוזנינו 'קלא דלא פסיק': את רבי מרדכי קורקוס קשה מאד לתאר ולספר אודותיו - הוא אומר. למה? משום שהיה נכנס לבית הדין ומיד פותח את הספר ואין מי שידבר אתו, ורק כשהיה איזה דיון היו קוראים לו שיכנס. תמיד היה שקוע בלימודו, הוא נפטר בן 64 מאוד צעיר אך כולם היו נשמעים אליו, כי הוא היה גאון עצום אין כדוגמתו. אני בחסדי שמים מאוד התקרבתי אליו, וכתבתי הערות על ספרו 'גדולת מרדכי' ו'תכלת מרדכי' שכתב על פירוש האבן עזרא, את ספרי הרב הוציא לאור רבי אברהם חפוטא.

רבי מכלוף היה תלמיד חכם והיה לו 'מלכות', הוא היה השליט. למשל כשהוא בא למראכש אני הייתי בבית הדין עם המסדרי גיטין והיה הרבה מאחינו שלצערנו הגדול התאסלמו והשאירו את הנשים שלהם עגונות, כל בתי הדין היו כותבים לשלטונות אבל לא היו שמים אליהם לב. רבי מכלוף הלך לעליון לרבאט וסיפר להם את כל הסיפור ואמר שאי אפשר להשאיר אישה עגונה, ועמד על השלטונות עד שהביא צו שכל הגברים המעגנים יביאו אותם אחד אחד וכך היה.

באותם הימים ארע מעשה נורא. היה איזה חזן בכפר שהיה קורא את הפרשה בציבור, חזן זה לא היה בקי בקריאת התורה והיה טועה הרבה, ולכן היו מחזירים ומתקנים אותו. פעם אחת בשבת הקניטו אותו ופשוט הלך והתאסלם ונהיה מנהיג דת מוסלמי, והשאיר את אשתו עגונה כעשרים שנה. והנה אנו באים יום אחד עם השוטרים לכפות עליו לתת גט ולפני עריכת סידור הגט אנחנו עושים וידוי לחזור בתשובה. אמרנו לו גם שיקרא הבאנו לו ספר והוא לא ידע לקרוא אות אחת! הטומאה טימאה את עינו וטמטמה את מוחו והפריחה ממנו את זכרון אותיות לשון הקודש. אז עשינו אנחנו את הוידוי ונתן גט והלך, זה הגלות בעוונות הרבים. אבל יש כאלה שלאחר שנתנו גט והשאירו את הילדים שלהם, אנו הברחנו אותם לארץ, זה היה כוחו של רבי מכלוף כח גדול כח עצום.

רבי מכלוף סיפר כי כשבא למראכש אז הוועד של העיר והקהילה היו אנשים עשירים ומכובדים, הם לקחו את הרב כדי להציג אותו בפני השליט העליון שהיה שולט על כל האזור, הרב נכנס עימם אל השליט, כשראה אותו הוא עמד מלא קומתו לפני הרב ואמר לו: אספר לך סיפור. אתמול בלילה אני חולם שבאו אלי שלשה עשר תלמידי חכמים וברכו אותי ונישקתי להם את היד והלכו. רבי מכלוף פתר לו את החלום ואמר, בוודאי אתה יודע שהיה בתפיללת צדיק גדול ושמו רבי יעקב אבוחצירא ואני מזרעו, ובוודאי החכמים שהגיעו הם חכמים מהמשפחה שבאו לברך, ורבי מכלוף קשר איתו קשר מיוחד קשר ועם הקשר הזה הוא פתר דברים.

היה מוסלמי אחד בכפר שלקח בת ישראל בכח הזרוע והכניס אותה לביתו ואיסלם אותה, והמשפחה הזו היא משפחה מכובדת מאוד ולא יכלו לסבול את החרפה הזו ובאו לרבי מכלוף. מיד רבי מכלוף הלך למושל הזה שהוא השולט על כל האזור הזה. המושל מצידו שלח שליחים להביא את הנערה, ורבי מכלוף אמר שיביאו אותה ישר אליו, אני הייתי באותו יום שהביאו אותה למשרד. הוא שאל אותה: מה שמך? אמרה: 'פטימה', ואמרה שהיא כבר ערביה ולא צריכה יותר את היהודים וכו' וכו', ורבי מכלוף אמר לאלו שהביאו אותה תגידו לשר שמחר אני אביא אותה, ומיד התקשר למשפחה מקאזאבלנקא ובאו ודיברו עמה ולא עזר שום דבר. בבוקר בא רבי מכלוף ע"ה לקח אותה לשר הזה, והשר הזה היה אוהב ישראל ממש אוהב את היהודים. אני לא הייתי שם אבל רבי מכלוף סיפר לי, כאשר הגיעו לשר הוא שאל אותה מה השם היהודי שלך? היא לא רצתה לומר, אז השר אמר לה אם אני הייתי יהודי לא הייתי רוצה להיות ערבי, קומי ולכי מיד עם המשפחה שלך. ומיד הטיסו אותה לארץ והיא בנתה משפחה בארץ ברוך השם. זה ממש הצלת נפשות.

הכח של בתי הדין במרוקו היה חזק. בית הדין פה בארץ 'קיצצו להם את הכנפיים', בית הדין פה נשאר כמו בית דין בורר... בית הדין לא יכול לפסוק בענין ירושה, אם שני הצדדים לא חותמים שהם מעוניינים לדון בפני ביה"ד - אי אפשר לדון אותם. שם לבית הדין היה תוקף בדיני ממונות ובדיני קנסות ובכל התחומים היה לביה"ד גושפנקא שעשו כפי הבנתם ודעתם. למשל, אדם שנפסק עליו שצריך לגרש ורואים שהוא לא רוצה לגרש מה יעשו? עושים לו כמה קשיים בחיים עד שהוא נותן את הגט. אבל שם האיום של בית הדין היה נשמע אצל בעל הדין כמו חרם מן השמים, מה שאומרים בי"ד הוא יעשה. הכח שהיה לביה"ד היה גדול מאד.

שימוש כ'ספרא דדיינא'

הרב עובר לספר לנו על שימוש כ'סופר בית הדין' תחת אב בית הדין הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצוק"ל, אשר העיד עליו (ראה תצלום) בהמלצה אישית וחמה⁷: "רחימא דנפשינן, האי ספרא טבא ויקירא, אבן מאירה, החכם המפואר פרי חדש ופרי תואר... וביודעו ומכירו קאמינא, דאנא נפשאי, הוא שכתבתי עבורו לממשלה יר"ה, בכדי למנותו סופר בית דין צדק פה העיר רבתי מראכש יע"א, וכן היה וכן נעשה, שעל פי דברי נתמנה לסוביד"צ מטעם הממשלה יר"ה, וזה כעשר שנים משנתמנה לא זזה ידו מתוך ידי, וכל הליכותיו ועבודתו ועבודת הקדש היתה עפ"י

ד כהערת אגב - גילה הרב שליט"א את אוזונינו, הסיבה שהכנסתי מכתב זה של רבי מכלוף אל תוך ספרי, היא מפאת שרבי מכלוף ידוע שהיה 'תקיף תקיפין' ועד שהוא יאמר על אדם 'רחימא דנפשינן' לא דבר קל הוא!?

ועל מאמרי, בלי תוספת ומגרעת, בעין רואה ואזן שומעת, ולנעמי מודע שסוביד"צ דהכא הם דומייא דהרבנים דהתם (- דארץ ישראל)... "עד כאן מתוך דבריו של רבי מכלוף זצוק"ל, ממנו אפשר ללמוד על חיבתו והערכתו אל הרב ביטון שליט"א, נציין שמכח הסכמה זו התקבל הרב בברכה עם בואו אל ארץ הקודש, ולאחר שעבר את כל ההליכים הנדרשים, התמנה כרב העיר בית שמש.

'אני הייתי מסופרי בית דין' - ממשיך הרב בדבריו: 'סופרי בית דין' זה הרבנות שתחת הדיינות, יש לי מסמך שכשאני התמנתי, חתם עליו המשנה למלך. אנחנו נקראים 'נוטריון' וכל הנכסי דלא ניידים של היהודים היה עובר על ידינו וכו', וגם אם ערבי רוצה לקנות מיהודי וכו'. אנחנו היינו מסדרים חופה וקידושין ורושמים הקידושין - הבית דין לא יכולים. דיין לא יכול לסדר חופה וקידושין אלא אם הסופרים נמצאים עמו (ע"פ החוק). אמרתי שהנימוק לזה הוא שהשלטונות לא רצו שיהיה חשש שיקחו שוחד וכיו"ב, רק זה ההסבר שיכול להיות.

הסמכות של בית הדין הייתה מוחלטת. אם היינו קובעים מזונות לאדם מסוים הוא מיד היה צריך לתת. כשהיה איזה פסק שהיו רוצים להוציא אותו לפועל מיד היו מוציאים אותו לפועל. 'למעשה' אומר הרב, מי שכתב את פסקי הדין היה מזכיר בית הדין, שלא כנהוג בימינו, והספרא דדיינא היה כעין רב ממונה על עניני הנישואין, עריכת חופות ועוד.

הרב נזכר ומספר, כי עשר שנים לאחר שהתמנה, נתפסו על ידי המשטרה, שלשה מוסלמים מ'ערכאות' שלהם, אשר תפקידם היה מקביל לתפקיד ה'ספרא דדיינא', והם עשו מעילה, ושילשו לכיסם את כספי המיסים אשר עליהם הם היו אחראים, על ידי שהיו רושמים על דירה שנרכשה בסף מסוים אך את חצי המחיר, ואת מחצית המס היו שומרים לעצמם. כשנודע הדבר, פשטה המשטרה גם אצל סופרי בית הדין היהודים. 'באו אלי' - מספר לנו הרב, ולקחו את כל הספרים אשר היו בידי, עם שטרי הקנינים שהיינו עורכים, כמו כן, ישבו איתי במשך ארבעה ימים שלמים ושאלו שאלות לרוב על כל שטר ושטר, ולבסוף אמרו לי השוטרים: "אם היו האנשים שלנו ישרים כמותכם, הממשלה שלנו היתה עשירה".

'העבודה היתה קשה מאוד' - אומר הרב. אני בחסדי שמים ובסיעתא דשמיא כתבתי את הספרים של רבי מכלוף, ומתוך המקרים המובאים בספריו היו כמה מקרים שאני זה שאני גיליתי ופתרתי. למשל, אחד מהם היה איזה עשיר שרצה לקחת איזה בת של עניים שאמא שלה התגרשה והילדה הייתה בת 10 והם באו להירשם אצלנו בבית דין ואני ביקשתי תעודת גירושין ולא היה לאמא תעודת גירושין. אמרתי לו אני לא רושם עד שאני רואה את התעודת גירושין. הלכו לרבי מכלוף ע"ה והוא בא אלי ואמר לי: מדוע אתה מעכב? הרי יש שני עדים שהיא התגרשה! אני אמרתי לא! אני רוצה לראות את תעודת הגירושין. היא התגרשה ברבאט אז נכתוב עכשיו לרבאט שישלחו לנו תעודת גירושין, מה הבעיה? וכמה שניסו לשכנע אותי התעקשתי שישלחו לנו תעודת גירושין מרבאט. באמת, אחרי חודש שלחו לנו את התעודה, ומה התברר, האישה נפרדה מבעלה ולאחר מכן הייתה עם מישהו אחר, ובתוך הזמן עד שהיא התגרשה - יש לה בת וזו הבת שאנו מדברים עליה, ואמרתי שלא עשו מעשה בית דין, צריך לעשות מעשה בית דין ל הבית דין עטו עלי ושאלו איך חשבת על זה? אמרתי להם חלפמסחשואזב

עוד עניין אחד: היה עשיר גדול שהוא לוי והוא בא מספרד והיה לו מפעלים במראכש. הייתה תקופה שהשלטונות חייבו אותם לעשות ספר המשפחה שכלול בו כל המשפחה, ההורים הילדים וכו' כך חייבו אותם. והוא הגיע והביא עדים ואני רושם ורואה שהאשה היא גויה והשמות שלה

ושל ההורים שלה שמות גויים. לא אמרתי לו כלום, לא רציתי שהוא יתפרץ עלי וכו', האדם הזה הבנים והבנות שלו מחותנים עם עשירים גדולים שהיו הדיינים בחתונות שלהם, ובפרט שהאב מל את בניו כדת חגג להם בר מצווה, והיו עולים ללוי בס"ת, ואף אחד לא פילל שאמם גויה. (הסיבה שהסופרים לא ידעו שאשתו גויה משום שלא היה נהוג לרשום את שם האם, וכן לא היה נהוג לבקש את כתובת ההורים) מיד לקחתי את הנושא והלכתי לרבי מכלוף ואמרתי לו, והוא שלח לשאול את אותו עשיר על זה והוא ענה לו: וכי מה הבעיה הרי אשה זאת שומרת כשרות וכל ההלכות של היהודים... רח"ל, בסוף גיירו את כולם.

זו עדותו החיה, על תקופה זו במראכש שבמרוקו, ועל בית הדין הנ"ל, זהו הרושם האחרון שנותר לנו בדורנו, אשר מפיו יכולנו לשמוע עדות זו, רבי שמעון ביטון שליט"א הינו השריד האחרון שנותר מבית הדין מפואר זה, בספרנו זה מצאנו שמופיע שמו של הרב כשהעיד בפני בית הדין כתבו הדיינים: "ולפנינו עמד החכם כהה"ר שמעון ביטון הי"ו סובדי"ץ (- סופר בית דין צדק) פה העירה שהעיד שכדברי יעיש כן הוא שכבר נעשה פשר וכו'" ראה בסימן תקלב (עמוד רצה)

סדר עבודת בית הדין

מתוך התשובות שבספר ניתן לראות כי זוגות מהכפרים סביבות מראכש שבאו לביה"ד בכדי להתגרש, כיוון שבית הדין במראכש שלט על כל המרחב הענק שהשתרע ממראכש, סוס, תארודנת, ועד אגדיר, ומהצד השני על מרחבים גדולים כולל וורזאזאת ומחוז דרא עד דאדס תחלת הסהרא.

מכל רחבי המחוזות והכפרים הנזכרים היו באים למראכש להיבחן לקבלת סמיכה לשחיטה. לכל כפר היה רב משלו. היו מחוזות שהיה בהם מסדר גיטין בסמכות בית הדין, אך כל השאר היו באים להתגרש במראכש.

בבית הדין במראכש הסדר היה, שכאשר באו אנשים לדון, היו מסדרים את טענותיהם לפני סופרי בית הדין. במרוקו, סופרי בית הדין היו [בניגוד לתפקיד הספרא דדייני המקובל כאן בארץ - שהוא יושב ליד הדיינים וכותב פרוטוקול] תלמידי חכמים ומלומדים בשפת לשון הקודש, בצרפתית ובערבית, והם היו רושמים את טענות הצדדים. לאחר מכן הדיינים לוקחים את הפרוטוקולים שבהם נרשמו המענות והטענות, ועל פיהם היו עורכים פסק דין בפרוטרוט. לאחר מכן מזכיר בית הדין חוזר וכותב בפנקס גדול של בית הדין, שהיה חתום בכל דף חותמת משרד המשפטים הממשלתי. [דפים אלו בכתב יד הסופרים הנז', הגיעו אלינו ומהם העתקנו לספר זה].

כשהיו מגישים לבעלי הדין את הפסק, היה הוא ערוך ומפורט על כל צדדי ההלכה בפרוטרוט - היכן שהיה מקום לעיון ולדיון [בבתי הדין בארץ ניתן רק תמצית הפסק] וכך ניתנה להם האפשרות לעיין בפסק בטעמיו ונימוקיו, וגם ניתן להם פרק זמן מסוים לערער על הפסק בבין הדין הגדול ברבאט [ואכן, רואים אנו בספר לאחר פסק הניתן בבי"ד מראכש, היו כמה ערעורים שנעשו בבית דין הגדול שברבאט]. לאחר שיצא הדין לפועל, המזכיר היה כותב לממשלה בשפה הצרפתית, והממשל היה כופה את פסק הדין על הצדדים.

סופרי בית הדין היו מקבלים את סמכותם בראש ובראשונה מבית הדין הרבני ולאחר מכן

מהשלטון. לאחר שהסופר נבחן על כמה הלכות הנחוצות לעבודתו, ביניהם; הלכות עדות, צוואות, שטרות, קניינים, חופה וקידושין וכו' ועבר כמין הסמכה לתפקידו, ראש בית הדין היה כותב לשלטונות - היינו למשרד המשפטים, שהנ"ל עבר מבחן והתקבל כסופר בית דין. לאחר מכן משרד המשפטים היה כותב מינוי לסופר, המינוי נקרא בשם 'נוטריון'. מינויו נרשם ברשומות של הממשלה ורק אז היה מותר לו על פי החוק לחתום על המסמכים.

עבודתם של הסופרים הייתה ממש 'רבנות' על יד בתי הדין הרבניים. הם רושמי הנישואין, בודקים את כשרות העדים ועורכים חו"ק. לכל חתונה היו נשלחים שני סופרי בית דין רשמיים, הם היו עדי הקדושין והם החותמים על הכתובה. לא היתה רשות לשום דיין, רב או ראש ישיבה לערוך חו"ק אלא רק במעמד שני סופרי בית הדין, זהו חוק הממשל. (הסיבה לחוק זה משום ששני הסופרים הם עדים כשרים ויודעים בטיב קידושין, בכך מנעו מראש שלא יהיה פסול בקידושין, שמא יקחו עדים שאינם כשרים. בנוסף, נוכחותם מונעת מלהוציא לעז על הדיינים על כך שקבלו חו"ק כסף עבור עריכת חו"ק).

הסופרים היו ג"כ מסדרי הגיטין. לאחר שעמדו הזוג בבית הדין ונפסק שאכן אין מנוס מגירושין, הם היו אלו שמסדרים את הגט. כמו"כ היו כותבים שטרי קניינים על בתים, קרקעות, ובכל ענייני גדל"ן. צוואות, מתנות, מתנת שכיב מרע, משכונות, משכנתא דסורא, הלוואות, שותפות, עזבונות, חלוקת רכוש. כל הנוסחאות של השטרות היו מנוסחות ומסודרות בכתב יד בפנקס שנקרא 'עט סופר'. הסופרים גם היו עושים שומת מזונות לאשה או לילדים וכותבים תעודות לידה.

בנוסף, הסופרים היו מקבלים את העדים בכל עדות ממון או אישות ומדקדקים היטב בלשונם, כותבים את העדות וחותמים, ובית הדין היו דנים על פי עדות זאת - כל עדות לגופה (לעומת בתי הדין בארץ שהדיינים מקבלים בעצמם את העדויות). כל שטר מכר או עדות, חייבים היו הסופרים לכותבו על נייר ממשלתי ששווה כסף ורשומה בו השנה שבו נדפס, רואים זאת בשיקוף (למניעת זיוף), חוץ מהכתובה שהיו כותבים על נייר רגיל, ואחר כך היו מעתיקים אותה בספר הכתובות. אחרי שכתבו את השטר וחתמו, ושטר שחייב מס - שולם, הראב"ד חותם ומקיים את חתימות הסופרים בנוסח זה. הראב"ד חותם ביחד עם חותמת בית הדין וכל שלשה חודשים חותם בספר. כל שטר שהיו כותבים, מעתיקים אותו לתוך ספר המתאים לנושא השטר. ולכל נושא היה ספר מיוחד, ספר ממונות לחוד, בו נכללו כמה סעיפים-מתנות, צוואות, הרשאות, ירושות הלוואות וכו'. ספר כתובות לבד, ספר עדויות לבד, ספר גירושין לבד, ספר תעודות לידה לבד. בספר הממונות, כל דף בתוכו נחתם בחותמת הממשל - 'טאבו', והספרים האחרים בחותמת בית הדין הרבני האזורי, והכל נכתב בכתב יד 'חצי קולמוס'. הסופרים הוותיקים היו כותבים וסופר נוסף מעתיק לתוך הספרים כל דבר לענייניו.

את שכר הדיינים ושכר מזכיר בית הדין היו מקבלים ישירות מן הממשלה. שכר הסופרים שולם על פי 'אגרה' שהיתה קובעת הממשלה. על עריכת חופה וקידושין יש אגרה הקבועה בחוק, וכן על גיטין ועדויות וכו'. באשר לגדל"ן, שכר הסופרים היה שני אחוזים מערך המכירה ומזה היו מתפרנסים בכבוד.

הסופרים הראשונים בכל ערי מרוקו, היו תלמידי חכמים גדולים שחלקם אף נעשו דיינים במשך הזמן. גם במראכש היה כך. במראכש היו תמיד ארבעה סופרי בית דין, ביניהם היו; הרב המקובל הגאון הצדיק רבי לוי נחמני זצ"ל, הרב שלום אלבאז זצ"ל שהיה מאוחר יותר רב בחדרה, הרב הצדיק החסיד והעניו רבי שלמה אלבאז ז"ל, והרב הגאון רב פעלים לתורה ותעודה הראב"ד

מקודש מו"ר רבי אברהם אלמליח זצ"ל, כיהן כסופר בית הדין במראכש בנוסף לכהונתו כרב העיירה הגדולה אמזמיז והעמיד שם תלמידים הרבה. כשעלה לארץ, התמנה לרב הראשי בדימונה, ומאוחר יותר עלה לשמש כאב"ד בירושלים. עד יבדל"א רבי שמעון ביטון שליט"א שכיהן כסופר בית הדין בין השנים תשי"ב עד שנת תשכ"ה ובעלותו לארץ עלה לכהן פאר כרבה של העיר בית שמש.

יהי רצון שספר זה המהווה תיעוד ועדות על הנהגת הדיינים זיע"א ועל גדלותם בהלכה, אשר חתרו בכוחם הרב לפסיקת הדין ללא מורא וללא משוא פנים, יפרסם את תוקפם ועוצמתם בפרסום גדול והגון למען ידעו הדורות הבאים, ובעיקר בכדי שיוכלו דייני ורבני ישראל היושבים על מדין, להתוות דרך לאורם של רבותינו ומאורי הדורות הקודמים, ותרבה הדעת והחכמה אמן כן יהי רצון.

מפתח פסקים

פסקי הדין מובאים כאן לפי סדר כתב היד עם מס' הפס"ד כפי המופיע במקור. אות הסימן נוספה על ידינו למען הסדר הטוב. במקום שבו יש דילוג במספר פסקי הדין הוא מפאת שישנם פסקי דין באותו נושא החוזר על עצמו להוציא שינוי שם ותאריך, על כן בחרנו להשמיטם כדי לא להכביד על הקורא [להוציא פסקי דין 1386-1388 שהיו חסרים במקור].

סימן א א	סימן יב ז	סימן א א
פס"ד 1379 - במשודכת החוזרת בה מהשידוכין	פס"ד 1397 - בטוענת על בעלה שממרר חייה ומחרפה	פס"ד 1379 - במשודכת החוזרת בה מהשידוכין
סימן ב ב	סימן יג ח	סימן ב ב
פס"ד 1380 - אם אפשר לכוף אשה להוציא את בנה הגדול מן הבית	פס"ד 1398 - בטוענת על בעלה שמחרפה ואינו מספק למזונות	פס"ד 1380 - אם אפשר לכוף אשה להוציא את בנה הגדול מן הבית
סימן ג ג	סימן יד ח	סימן ג ג
פס"ד 1381 - בבאים להתגרש מתוך הסכמה אם אפשר לגרשם תיכף ומיד	פס"ד 1399 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות הבית ודירה כצרכה	פס"ד 1381 - בבאים להתגרש מתוך הסכמה אם אפשר לגרשם תיכף ומיד
סימן ד ב	סימן טו ח	סימן ד ב
פס"ד 1382 - באשה שאינה מקיימת חובתה לבעלה והוא מעוניין לגרשה בלא המתנת זמן	פס"ד 1400 - הטוענת שהלכה לבית אביה כיוון שבעלה הניחה בחסר כל ומשכנה ודורשת שישלם נשייה ומזונות	פס"ד 1382 - באשה שאינה מקיימת חובתה לבעלה והוא מעוניין לגרשה בלא המתנת זמן
סימן ה ג	סימן טז ט	סימן ה ג
פס"ד 1383 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות ומחרפה	פס"ד 1401 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה	פס"ד 1383 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות ומחרפה
סימן ו ג	סימן יז י	סימן ו ג
פס"ד 1384 - במונעת בעלה מעבודתו בטענה שמשכנה בין זרים	פס"ד 1403 - בקובלת על מגרשה שמפחית לה ממזונות	פס"ד 1384 - במונעת בעלה מעבודתו בטענה שמשכנה בין זרים
סימן ז ד	סימן יח י	סימן ז ד
פס"ד 1390 - בזוג שבאו מארץ רחוקה ורוצים להתגרש והביאו כתב על כך מחכמי עירם האם צריכים המתנה	פס"ד 1404 - ברוצה להתגרש כיוון שמחרפה ומוציא לה שם רע	פס"ד 1390 - בזוג שבאו מארץ רחוקה ורוצים להתגרש והביאו כתב על כך מחכמי עירם האם צריכים המתנה
סימן ח ד	סימן יט יא	סימן ח ד
פס"ד 1393 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות	פס"ד 1406 - בדין הרוצה להביא לביתו ילדיו שיש לו מאשה אחרת ומשרתת תטפל בהם ואשתו דעכשיו מסרבת לזה	פס"ד 1393 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות
סימן ט ד	סימן כ יא	סימן ט ד
פס"ד 1394 - בבא כח הבעל שדורש מגורשת הבעל שמרדה בו כסף וחפצים שאצלה וכן דורש מהבנים שיפרנסו אביהם וישיאווהו אשה	פס"ד 1407 - בדין הרוצה לגרש כיוון שאין לו גבורת אנשים	פס"ד 1394 - בבא כח הבעל שדורש מגורשת הבעל שמרדה בו כסף וחפצים שאצלה וכן דורש מהבנים שיפרנסו אביהם וישיאווהו אשה
סימן י ו	סימן כא יא	סימן י ו
פס"ד 1395 - בדין הנושא אשה על דעת שילך עמה לארץ ישראל ועד אז ידורו עם הוריו וחזרו בו מהעליה על כן דורשת האשה שיקנה לה בית ורהיטים	פס"ד 1408 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	פס"ד 1395 - בדין הנושא אשה על דעת שילך עמה לארץ ישראל ועד אז ידורו עם הוריו וחזרו בו מהעליה על כן דורשת האשה שיקנה לה בית ורהיטים
סימן יא ו	סימן כב יב	סימן יא ו
פס"ד 1396 - בקובלת שהלכה מביתה מחמת הקטטות ודורשת מזונות	פס"ד 1409 - בחוזר בו מבקשת הגרושין רק טוען שלא יבואו הוריה אצלה	פס"ד 1396 - בקובלת שהלכה מביתה מחמת הקטטות ודורשת מזונות
סימן יב ז	סימן כג יב	סימן יב ז
פס"ד 1413 - בקובל על אשתו שלא תלך לבית הוריה בכל עת	פס"ד 1410 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה	פס"ד 1413 - בקובל על אשתו שלא תלך לבית הוריה בכל עת
סימן כה יג	סימן כד יב	סימן כה יג
פס"ד 1414 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	פס"ד 1415 - בקובלת להתגרש כי מניעת ההולדה מבעלה	פס"ד 1414 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימן כו יג	סימן כז יד	סימן כו יג
פס"ד 1415 - בקובלת להתגרש כי מניעת ההולדה מבעלה	פס"ד 1418 - בקובלת על בעלה שמכה ויש לו חשוקה	פס"ד 1415 - בקובלת להתגרש כי מניעת ההולדה מבעלה
סימן כח יד	סימן כז יד	סימן כח יד
פס"ד 1419 - פסק דין על הירושה	פס"ד 1418 - בקובלת על בעלה שמכה ויש לו חשוקה	פס"ד 1419 - פסק דין על הירושה
סימן כט יד	סימן כח יד	סימן כט יד
פס"ד 1420 - בקובלת על בעלה שמשתכר ומאבד מעותיו ואינו מספק למזונות	פס"ד 1419 - פסק דין על הירושה	פס"ד 1420 - בקובלת על בעלה שמשתכר ומאבד מעותיו ואינו מספק למזונות
סימן ל טו	סימן כט יד	סימן ל טו
פס"ד 1421 - פסק דין על הירושה	פס"ד 1420 - בקובלת על בעלה שמשתכר ומאבד מעותיו ואינו מספק למזונות	פס"ד 1421 - פסק דין על הירושה
סימן לא טז	סימן לו טז	סימן לא טז
פס"ד 1422 - בגרושה התובעת מזונות	פס"ד 1423 - בקובלת על בעלה שאינו מספק למזונות	פס"ד 1422 - בגרושה התובעת מזונות
סימן לב טז	סימן לז טז	סימן לב טז
פס"ד 1423 - בקובלת על בעלה שאינו מספק למזונות	פס"ד 1425 - בדין הסכם הגרושין	פס"ד 1423 - בקובלת על בעלה שאינו מספק למזונות
סימן לד יז	סימן לא טז	סימן לד יז
פס"ד 1426 - בדורשת להתגרש כיון שמקניטה ויש לו חשוקה	פס"ד 1425 - בדין הסכם הגרושין	פס"ד 1426 - בדורשת להתגרש כיון שמקניטה ויש לו חשוקה
סימן לה יז	סימן לב טז	סימן לה יז
פס"ד 1427 - בדורש להפוך השבועה וכפי שנפסק בבית הדין המקומי	פס"ד 1426 - בדורשת להתגרש כיון שמקניטה ויש לו חשוקה	פס"ד 1427 - בדורש להפוך השבועה וכפי שנפסק בבית הדין המקומי
סימן לו יט	סימן לא טז	סימן לו יט
פס"ד 1428 - בגרוש הטוען או שתהיה בתו אצלו או שיפטר ממזונות	פס"ד 1425 - בדין הסכם הגרושין	פס"ד 1428 - בגרוש הטוען או שתהיה בתו אצלו או שיפטר ממזונות
סימן לז כ	סימן לב טז	סימן לז כ
פס"ד 1429 - פסק דין על הירושה	פס"ד 1428 - בגרוש הטוען או שתהיה בתו אצלו או שיפטר ממזונות	פס"ד 1429 - פסק דין על הירושה

סימן סח.....**לה**
פס"ד - אפוטרופוס שמב 1468
לעזוב האפוטרופוס יען שעולה לארץ

סימן סט.....**לה**
פס"ד - פסק דין המאשר לבב 1463
להתגרש

סימן ע.....**לה**
פס"ד - אלמנה הדו 1494
שהאפוטרופוס יוציא עבור מצבה של שיש עבור בעלה

סימן עא.....**לה**
פס"ד - באלמנה שמב 1465
מחנות בעלה כלי המלאכה

סימן עב.....**לה**
פס"ד - אשה הקובלת על בב 1458
שישכנה במקום אחר כיון שמשכנה עם משפחתו וגורמים לה קטנות גם דורשת מזונות

סימן עג.....**לה**
פס"ד - בהיורשים שתובעים 1448
האלמנה שהכתובה שמכחה מחזקת בנכסים מזויפת היא

סימן עד.....**לג**
פס"ד - בקובלת על בב 1458
שיספיק מזונות ושיש לו חשוקה

סימן עה.....**לח**
פס"ד - בקובלת על מוג 1499
שיוסיף לה דמי מזונות

סימן עו.....**לח**
פס"ד - פסק דין המאשר לבב 1477
להתגרש

סימן עז.....**לח**
פס"ד - בדורש מעשה ידי אמ 1474
וכן דורש לקחת אשה על אשתו כיון שהיא אינה יכולה לילד

סימן עח.....**לט**
פס"ד - בקובל על בעל אמ 1474
ששלחה מביתה שיחזירה וישלם מזונות

סימן עט.....**מ**
פס"ד 1473 - בקובלת על בעלה שמשכנה עם בניו בחדר אחד וממריים חייה

סימן פ.....**מ**
פס"ד 1474 - אלמנה הקובלת על דוד בעלה המנוח שהוא אפוטרופוס לילדה שיחזיר לה ילדה עם חלק המגיע לו בנכסי אביו כיון שהוא רוצה לעלות ארצה

סימן נג.....**כח**
פס"ד - בקובלת על בב 1474
שחושדה וממיר חייה ורוצה להתגרש

סימן נד.....**כח**
פס"ד 1447 - בקובל על אשתו שתחזור לבית ותחזיר איזה חפצים שלקחה עמה

סימן נה.....**כט**
פס"ד - בקובלת על בב 1474
שיגרשה כמו שהסכימו כבר והוא מסרב

סימן נו.....**כט**
פס"ד 1449 - בקובל על אשתו שהולכת לבית הוריה בכל עת

סימן נז.....**כט**
פס"ד 1450 - בקובלת על בעלה שהלך מביתו ואינו מפרנסה

סימן נח.....**ל**
פס"ד - בקובלת על מוג 1499
שישלם מזונות כפי שפסקוהו וכן שלא יטלטל הילד מבית לבית כשבא אצלו

סימן נט.....**ל**
פס"ד 1452 - בדין הסכם הגרושין

סימן ס.....**ל**
פס"ד - בדין הסכם הגירושין 1483
בנישואים שניים

סימן סא.....**לא**
פס"ד 1454 - בדין הסכם הגירושין

סימן סב.....**לא**
פס"ד - בקובלת על בב 1474
שישלם מזונות ויחזירה לביתה

סימן סג.....**לב**
פס"ד - בקובלת על בעלה שב 1456
מספיק מזונות ודורשת גט

סימן סד.....**לב**
פס"ד - אלמנה ובתה שדור 1497
למכור חצי החצר שהניח מורישה בעבור מזונות

סימן סה.....**לב**
פס"ד - בגרושה שחזרת 1458
מהסכם שתהיה בתה אצלה ללא שיתן מזונות לפי שאינה יכולה לספק

סימן סו.....**לג**
פס"ד - בקובל על אשתו שת 1458
לביתה

סימן סז.....**לג**
פס"ד 1461 - בקובלת על בעלה שמכה אותה ואינו מספיק למזונות

סימן לח.....**כא**
פס"ד 1430 - בקובל על אשתו שמורדת בו

סימן לט.....**כא**
פס"ד - בדורש פיקדון שהפקי 1457
אחותו שמתה כיון שאין לה יורש

סימן מ.....**כא**
פס"ד - בתובע בעל אחותו שב 1458
שיבנה לה מצבת אבן ויפקדה בפקדת השנה וישלם לו מה שחייב לו בעבורה

סימן מא.....**כב**
פס"ד - בקובל על אמו 1483
הירושה ועל שעושה לו כשפים

סימן מב.....**כג**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1474
תשלום מזונותיה

סימן מג.....**כג**
פס"ד - בחוזרת בה מהסכ 1488
על עליית הארץ

סימן מד.....**כה**
פס"ד - בקובלת על בעלה שיד 1477
בנם החולה לבית הרופאים

סימן מה.....**כה**
פס"ד - בתובעת מזונות וב 1488
מאם מגרשה וכמו שקבלה על עצמה

סימן מז.....**כה**
פס"ד - בקובלת על בב 1474
שמשכן אחותו עמה

סימן מז.....**כה**
פס"ד - בתובעת מזונות וב 1488
מבעלה שנכנס בדת האיטליאם

סימן מח.....**כה**
פס"ד - קובלנא על כמה דפ 1474
שארין להם קשר זה עם זה האם נדרשים לה

סימן מט.....**כז**
פס"ד - בחוזרת בה מן הרהי 1482
הגרושין שדורשת על החזרת הרהיטים ועל המזונות ושיש לבעלה חשוקה

סימן נ.....**כז**
פס"ד - אפוטרופוס הדורש לב 1474
נכסי היתומים בשביל מזונותיהם

סימן נא.....**כז**
פס"ד - בעל הדורש ירושת א 1474
שמתה בלא זרע ולקח אביה נכסיה

סימן נב.....**כז**
פס"ד - בקובלת על בב 1474
שיפרנסה ושיש לו חשוקה ושישכנה בין השכנים כדי שיעידו

- סימן פא**..... **מא**
פס"ד - בקובלת על בעלה של 1478
ויפרנס ויתעסק במלאכה ואם לא יגרשה וישלם כתובה ומזונות
- סימן פב**..... **מא**
פס"ד - משודך שרוצה להפטר 1478
השידוכין
- סימן פג**..... **מב**
פס"ד 1480 - בקובלת על בעלה על עניין המזונות והוא קובל עליה שמונעו מלמכור חפצי הבית בשביל לפרנס
- סימן פד**..... **מו**
פס"ד - בקובל על שכנגדו 1488
מקיים מה שנפסק עליו
- סימן פה**..... **מז**
פס"ד 1482 - אלמנה שתובעת בניה שיפרנסוה ויתנו לה כסות ויתעסקו ברפואתה
- סימן פו**..... **מז**
פס"ד - בקובלת על בנא 1482
שממיר חייה
- סימן פז**..... **מח**
פס"ד - בקובל על אשתו 1482
מביתו להוריה ללא קטטה
- סימן פח**..... **מח**
פס"ד 1485 - בקובלת על בעלה שהלך והניחה ללא פרנסה
- סימן פט**..... **מט**
פס"ד 1486 - בקובלת על בעלה שמכה אותה ואינו מספיק למזונות
- סימן צ**..... **מט**
פס"ד - ברוצה להתגרש 1487
שהבעל עקר
- סימן צא**..... **מט**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1488
מספיק למזונות
- סימן צב**..... **נ**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1489
מספיק למזונות
- סימן צג**..... **נ**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1490
מספיק למזונות
- סימן צד**..... **נ**
פס"ד - יורשים שדורשים 1490
בנכסי הירושה כיון שאמנם כבר סילקה שיעבוד כתובתה מהנכסים
- סימן צה**..... **נ**
פס"ד - בקובלת על מג 1490
שיוסיף במזונות
- סימן צו**..... **נא**
פס"ד - בקובל על אשתו 1490
רוצה לטבול כי אם בהרבותו פיוסים
- סימן צז**..... **נא**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1490
שממיר חייה ואינו מספיק ומאחר הביתה ויש לו חשוקה
- סימן צח**..... **נב**
פס"ד - במשודכת הקובלת 1490
משדכה שרוצה להפריד השידוכין
- סימן צט**..... **נב**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1490
לה בית דירה ולא תשב עם אמו
- סימן ק**..... **נב**
פס"ד 1498 - בקובל על אשתו שמחרפתו
- סימן קא**..... **נג**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1498
דירתם בשכונת היהודים
- סימן קב**..... **נג**
פס"ד 1501 - בא כח הטוען עבור הבת שאביה השאיר צוואה עבור בתו שהגיעה לבגרות
- סימן קג**..... **נד**
פס"ד - אפורופוס יתמי 1502
שירשוהו למכור חצר היתומים
- סימן קד**..... **נד**
פס"ד 1503 - המחזיר ונשא אשתו אחר שגרשה משום חשש זנות האם באיסור היא אצלו וצריך לגרשה או לא
- סימן קה**..... **נה**
פס"ד - בדין חלוקת 1503
בירושת אביהם
- סימן קו**..... **נג**
פס"ד - באב שרוצה לה 1508
הילדה מאצל גרושתו כיון שפרוצה היא ואינו רוצה שתלמד ממעשיה
- סימן קז**..... **נג**
פס"ד - בתובע אפורופוס 1508
שישלם לו חוב שהיה אבי היתומים חייב לו
- סימן קח**..... **נה**
פס"ד - בדין המכיש שהמ 1507
אשה בנישואין והשחיתה וממנו היא הרה שפסקוה לישבע ואח"כ חזר בו כמשפט הראשון
- סימן קט**..... **נט**
פס"ד - במשודך הקובל 1508
משודכתו שרוצה להפריד השידוך ולכן תשלם הקנס והיא טוענת שחזרה בה אחר הקנין אך קודם כתיבת הקנין וכן שכל עיקר התחייבות השידוך הוא בהכרח אביה ולא מרצונה
- סימן קי**..... **סב**
פס"ד - ביוצאת מבית בעלה 1508
וטוענת שבעלה חולה בחולי המדבק ורוצה להתגרש ולקבל מזונות בינתיים
- סימן קיא**..... **סג**
פס"ד 1510 - בדורש מאשתו שתדור עמו
- סימן קיב**..... **סד**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1510
שממיר חייה ומשלחה מביתו ונכנסים בניו בביתם
- סימן קיג**..... **סד**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנא 1510
להתגרש
- סימן קיד**..... **סד**
פס"ד 1514 - ברוצה לגרש כיון שפסקה אשתו מלדת ויש לו רק בנות
- סימן קטו**..... **סה**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1515
מספיק למזונות ומוציא עליה שם רע
- סימן קטז**..... **סה**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1515
מספיק ומוציא עליה שם רע
- סימן קיז**..... **סו**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנא 1515
להתגרש
- סימן קיח**..... **סו**
פס"ד - בקובל על אשתו שנא 1515
דברים מהבית
- סימן קיט**..... **סו**
פס"ד - בקובלת על בעלה 1515
מספיק וממיר חייה
- סימן קכ**..... **סו**
פס"ד - בדורשת להתגרש 1520
שאינו מספיק וממיר חייה ודורשת להתגרש

סימן קג..... עג
 פס"ד - בקובלת על ב"ש 1555
 שמחפרה ומכה אותה

סימן קנא..... עג
 פס"ד 1556 - ברוצה לגרש וטוען שמה
 שילדה אינו ממנו

סימן קנב..... עג
 פס"ד - בקובל על א"ת 1557
 שממרת חייו ודורשת בכל עת ללכת
 אצל הוריה

סימן קנג..... עג
 פס"ד - יורשים הדורשים הר"ש 1558
 על חשבון אביהם ודורשים שהאלמנה
 תערוך חשבונה ושתשבע על עניין
 הירושה שנהגה כדין

סימן קנד..... עג
 פס"ד 1559 - ביורשים שטוען אחד על
 אחיו שמפסיד הנכסים ואינו חולק כדין
 ועוד טענות

סימן קנה..... א
 פס"ד - באלמנה הדורשת ב"ש 1560
 בחלק בניה העומדים תחת אביהם
 לקבל הירושה יחד עם דודיהם אחי
 אביהם בירושת ונכסי אבי הדודים

סימן קנו..... פא
 פס"ד - בבעל הרוצה ל"ש 1561
 את אשתו ובניה שיש לה מאיש אחר
 טוענים שלא יירש כיון שכבר הסכימו
 על הגרושין קודם שנבל"ע

סימן קנז..... פג
 פס"ד - בקובלת על א"ת 1562
 שהבטיחה בנישואין ועל כן מסרה
 עצמה לו והשחיתה וממנו הרתה וילדה
 ודורשת מזונות הבת ושישאנה

סימן קנח..... פג
 פס"ד - בקובלת על ב"ש 1563
 שמשכנה עם הוריו ומצערם אותה

סימן קנט..... פג
 פס"ד - בקובלת על ב"ש 1564
 שיספיק או יגרש

סימן קס..... פח
 פס"ד - בקובלת על בן ב"ש 1565
 שיש לו מאשה אחרת שמכה ומבזה וכן
 על בעלה שממרת חייה

סימן קסא..... פח
 פס"ד - בקובלת על בעלה ש"ש 1566
 אצל הפרוצות ויש לו חשוקה ואינו זן
 ומפרנס ואינו נכנס לביתו

סימן קלה..... עא
 פס"ד - פסק דין המאשר לב"מ 1568
 להתגרש

סימן קלו..... עב
 פס"ד - פסק דין המאשר לב"מ 1569
 להתגרש

סימן קלז..... עב
 פס"ד 1539 - בדורשת מזונות וכסות

סימן קלח..... עב
 פס"ד - בקובלת על בעלה ש"ש 1540
 מספיק מזונות ומתרועע עם חברת
 פועלי און

סימן קלט..... עב
 פס"ד 1543 - בקובלת על בעלה שהלך
 לו לעיר אחרת ולא נתן מזונות

סימן קמ..... עג
 פס"ד 1544 - הקובל על אשתו שהלכה
 לה לעיר אחרת

סימן קמא..... עג
 פס"ד - בקובל על אשתו שא"י 1545
 דרך נשים

סימן קמב..... עג
 פס"ד - בדורש לגרש ב"ש 1546
 שממרת חייו

סימן קמג..... עג
 פס"ד - הדורשת מזונות ממג"ה 1547
 ורוצה לתת לו הילדים שיטפל בהם הוא

סימן קמד..... עד
 פס"ד 1548 - בדין ירושת האחים

סימן קמה..... עד
 פס"ד - בקובלת על בעלה ש"ש 1549
 להם ילדים מחמת שהולך אחר הזנות

סימן קמו..... עה
 פס"ד 1550 - בקובלת על בעלה שישכנה
 בין השכנים ולא עם הוריו וכן שמורד
 ממנה ויש לו חשוקה ומתאחר לביתו

סימן קמז..... עה
 פס"ד - פסק דין המאשר לב"מ 1551
 להתגרש

סימן קמח..... עה
 פס"ד 1553 - בקובלת על בעלה שהלך
 לעיר אחרת והניחה בלא מזונות
 ולוותה ולכן דורשת פרעון ההלוואה וכן
 דורשת מדור

סימן קמט..... עז
 פס"ד 1554 - בקובלת על בעלה שיוסיף
 לה בכתובתה כי כיון שכתובתה מועטה
 בכל דבר מועט אומר לי טלי כתובתך וצאי

סימן קכא..... סז
 פס"ד - בקובלת על ב"מ 1521
 שיגרשה כפי שנפסק ואם לא אזי יספיק
 במזונות וישכור לה בית דירה

סימן קכב..... סז
 פס"ד 1522 - בדורש מעשה ידי אשתו

סימן קכג..... סז
 פס"ד - בקובלת על בעלה ש"ש 1523
 מספיק למזונות

סימן קכד..... סח
 פס"ד - בקובלת על ב"ש 1524
 שמשחק בקוביא ומאחר לבוא לביתו
 ואינו משלם שכירות הדירה

סימן קכה..... סח
 פס"ד - בקובל על אשתו ש"ש 1525
 אותו מביתו

סימן קכו..... סח
 פס"ד - בקובלת על ב"מ 1526
 שתחזיר לו את בניו שיטפל בהם הוא

סימן קכז..... סט
 פס"ד - בקובלת על ב"ש 1527
 שהניחה שכוחה ועזובה בבית אביה

סימן קכח..... סט
 פס"ד 1530 - בקובלת על בעלה שמורד
 ממנה

סימן קכט..... סט
 פס"ד - בקובל על אשתו ש"ש 1531
 לביתו והיא טוענת שממרת חייה ואינו
 מספיק

סימן קל..... ע
 פס"ד - במרוצים להתגרש ש"ש 1532
 שאין להם זרע

סימן קלא..... ע
 פס"ד - בדורשת מזונות ש"ש 1533
 השומה ששמו לה

סימן קלב..... ע
 פס"ד 1534 - בדין אח שהרשה את אחיו
 קודם גיל י"ג במקומו למכור ועכשיו קובל
 על אחיו שיתן בידו את שטר ההרשאה
 כיון שרוצה לקרעו כיון שחזר בו

סימן קלג..... עא
 פס"ד - בקובל על אשתו ש"ש 1534
 אצל זקנתה והיא מחרחרת ריב ביניהם

סימן קלד..... עא
 פס"ד - פסק דין המאשר לב"מ 1535
 להתגרש

- סימן קטב**..... פס"ד 1600 - בדין סילוק שיעבוד כתובה
קט.....
- סימן קצג**..... פס"ד 1601 - בדין הסכם הגרושין
קט.....
- סימן קצד**..... פס"ד - בקובל על גרושתו ש1602
קז..... לו בתו
- סימן קצה**..... פס"ד - בקובל על א1603
קז..... שממרת ודורש לגרש
- סימן קצו**..... פס"ד - בבחור שנתן ט1604
קזא..... לנערה בדרך היתול ואמר לה הרי את מקודשת
- סימן קצז**..... פס"ד 1605 - בדורש ליירש את אחותו
קזג.....
- סימן קצח**..... פס"ד 1606 - בדין יחוס ילדי הפנויה
קזד.....
- סימן קצט**..... פס"ד - בקובלת על בעלה ש1607
קטו..... מעללים הוא והניחה עזובה
- סימן ר**..... פס"ד - ברוצה לגרש כיון ש1608
קטו..... לו זרע ממנה
- סימן רא**..... פס"ד - ברוצה לגרש כיון ש1609
קזז..... לו זרע ממנה
- סימן רב**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1610
קיה..... להתגרש
- סימן רג**..... פס"ד 1611 - ברוצה לגרש אחת משתי
קיה..... נשיו אם לא תחליף דירתה עם צרתה
- סימן רד**..... פס"ד - בקובלת על בעלה ש1612
קית..... שממרת את חייה
- סימן רה**..... פס"ד - קובלנא על אפוטרו1613
קית..... היתומים
- סימן רו**..... פס"ד 1614 - בדורשת ירושת בעלה
קכ.....
- סימן רז**..... פס"ד 1615 - בדורש לגרש
קכ.....
- סימן רח**..... פס"ד 1616 - בדין התובעים מירושת
קכא..... הבנים את חלקם בשותפות שהשתתפו עם אביהם המוריש
- סימן קעו**..... פס"ד - בקובלת על 1614
צז..... שהבטיחה בנישואין והשחיתה וילדה לו ודורשת שיכיר בזה ויקיים ויתן מזונות
- סימן קעז**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1615
צט..... להתגרש
- סימן קעח**..... פס"ד - בקובלת על בע1616
ק..... שישפיק ויפרנס
- סימן קעט**..... פס"ד - בדין הרוצה לעקור ד1617
ק..... מכפר קטן שאין שם עשרה יהודים
- סימן קפ**..... פס"ד - בדין היורשים בז1618
ק..... ירושת אביהם
- סימן קפא**..... פס"ד 1589 - בדורשת להתגרש
קא.....
- סימן קפב**..... פס"ד - בקובלת על מגרשה ש1619
קב..... מזונות הילדים
- סימן קפג**..... פס"ד - בקובלת על אחד ש1620
קג..... שהיא הרה הוא ממנו
- סימן קפד**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1621
קד..... להתגרש
- סימן קפה**..... פס"ד 1593 - בדין הסכם הגרושין
קד.....
- סימן קפו**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1622
קד..... להתגרש
- סימן קפז**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1623
קה..... להתגרש
- סימן קפח**..... פס"ד 1596 - בדין הסכם הגרושין
קה.....
- סימן קפט**..... פס"ד - בקובלת על בעלה ש1624
קה.....
- סימן קצ**..... פס"ד - בדין היורש הדורש1625
קז..... היורשים בנכסי אביו המנוח
- סימן קצא**..... פס"ד - ברוצה לגרש ש1626
קז..... שמתקוטטת וזקנה ממנו ואינה ראויה כבר להוליד והלכה לעיר אחרת
- סימן קסב**..... פס"ד - בקובל על אשתו ש1627
פח..... לו מעשה ידיה ושתתעסק בצרכי הבית
- סימן קסג**..... פס"ד - בקובלת על בעלה ש1628
פט..... שמכים אותה ודורשת שלא לגור עם הוריו
- סימן קסד**..... פס"ד - בקובלת על בע1629
פט..... שמוציא עליה שם רע
- סימן קסה**..... פס"ד - בקובלת על בעלה ש1630
צ..... מספיק למזונות וכסות
- סימן קסו**..... פס"ד 1573 - באלמנה הרוצה להיות
צ..... אפוטרופוס על בניה
- סימן קסז**..... פס"ד - בקובל על אשתו שת1631
צ..... עמו לעירו
- סימן קסח**..... פס"ד - בקובל על אשתו ש1632
צא..... לדור עמו במקומו
- סימן קסט**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1633
צא..... להתגרש
- סימן קע**..... פס"ד 1577 - בקובלת על משדכה
צב..... שיכניסה תחת החופה או שיפריד השידוך
- סימן קעא**..... פס"ד - בקובלת על מג1634
צב..... שיוסיף לה על המזונות
- סימן קעב**..... פס"ד - בקובלת על בע1635
צב..... שיגרשנה כיון שאינו מספיק מזונותיה
- סימן קעג**..... פס"ד - פסק דין המאשר לב1636
צג..... להתגרש
- סימן קעד**..... פס"ד - אפוטרופוס הז1637
צג..... הרשאה בנכסי היתומים
- סימן קעה**..... פס"ד - בקובל על א1638
צג..... שממרת חייו וחושדתו והיא טוענת שיש לו חשוקה

סימן רלז..... קלו
 פס"ד - בקובלת על אחד שזאז 1644
 חשוקתו וילדה לו וכן כעת הרה לו
 והוא רוצה לעלות לארץ ישראל
 ולהוליך בנו עמו

סימן רלח..... קלח
 פס"ד - בדורש מאלמנת זאז 1648
 שתפרע לו הסך שהיה חייב לו בעלה

סימן רלט..... קלח
 פס"ד 1649 - בקובלת על בעלה שמכה
 ומחרפה ויש לו חשוקה

סימן רמ..... קמ
 פס"ד - בדין הקובלת על בעל זאז 1652
 שאינו מספק

סימן רמא..... קמא
 פס"ד - פסק דין המאשר לבנו זאז 1655
 להתגרש שלא זכו לזש"ק

סימן רמב..... קמב
 פס"ד - בקובלת על בעלה זאז 1652
 לו עוד אשה מיוחדת לו בלא חופה
 וקידושין

סימן רמג..... קמג
 פס"ד - ברוצה לבטל השייזאז 1657
 כיון ששם המשודכת כשם אימו

סימן רמד..... קמב
 פס"ד - פסק דין המאשר לבנו זאז 1654
 להתגרש

סימן רמה..... קמב
 פס"ד - פסק דין המאשר לבנו זאז 1653
 להתגרש

סימן רמו..... קמב
 פס"ד - בקובל על אאז 1658
 שממררת חייו וכן שפסקה מלהוליד
 ועל כן דורש לגרשה

סימן רמז..... קמג
 פס"ד - פסק דין המאשר לבנו זאז 1655
 להתגרש

סימן רמח..... קמה
 פס"ד - בקובל על אשתו זאז 1658
 מורדת ממנו

סימן רמט..... קמה
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1659
 שממרר ואינו מספיק

סימן רנ..... קמה
 פס"ד - בדורש לגרש זאז 1650
 שממררת חייו

סימן רכד..... קלא
 פס"ד - בקובל על גרוזאז 1658
 שתמסור לו את בתו כמו שהתנו ואם
 לאו שיפטר ממזונות

סימן רכה..... קלב
 פס"ד 1634 - בקובלת על בנה שרוצה
 למכור בנכסי ירושת אביו והיא טוענת
 שהכל מושועבד לכתובתה

סימן רכו..... קלב
 פס"ד - פסק דין המאשר לבנו זאז 1653
 להתגרש

סימן רכז..... קלב
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1657
 שיגרשנה כיון שהוא ממרר חייה

סימן רכח..... קלג
 פס"ד 1638 - בקובלת על בעלה שישלם
 מזו' ממתי שיצאה מביתו מחמת המרור

סימן רכט..... קלג
 פס"ד - ברוצה לבטל זאז 1639
 שהסכימו על הסכם פשרה אחר
 שנעשה על זה קניין

סימן רל..... קלג
 פס"ד 1640 - בקובלת על בעלה שהלך
 והניחה עזובה ושכוחה

סימן רלא..... קלד
 פס"ד - בקובלת על מגו זאז 1657
 שיוסיף בשכר מזונות בניו שאצלה ואם
 לא שיהיו אצלו

סימן רלב..... קלד
 פס"ד - בקובלת על מגו זאז 1652
 שיוסיף בשכר המזונות ולתת לה כסות
 עבור בנו שאצלה ושיתנו לה ערב עבור
 התשלומים הללו

סימן רלג..... קלה
 פס"ד - בקובלת על בעלה שזאז 1648
 משפחתו לביתו להאכיל אותם

סימן רלד..... קלה
 פס"ד 1644 - בקובל על אשתו שהסכימה
 מרצונה לעלות עמו לארץ ישראל והיא
 טוענת לא הסכימה מעולם

סימן רלה..... קלה
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1659
 שממרר ואינו מספק

סימן רלו..... קלו
 פס"ד - בקובלת על בעלה זאז 1644
 בטל ואינו מסייע לה בעבודתה ועל כן
 דורשת להתגרש

סימן רט..... קבג
 פס"ד 1618 - בקובל על אשה שעשתה
 לו כישופים

סימן רי..... קכד
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1654
 שממרר חייה

סימן ריא..... קכד
 פס"ד 1620 - בדין הרוצה לגרש

סימן ריב..... קכה
 פס"ד - אפוטרופסי הזאז 1656
 הרוצים לקנות קרקעות על שמו

סימן ריג..... קכו
 פס"ד - ברוצה להפריד השזאז 1654
 בעבור ששמע שאינה בתולה והיא
 אומרת שהוא זה שהשחיתה

סימן ריד..... קכו
 פס"ד - באשה הדורשת זאז 1628
 יגרש עד שירפאנה תחילה

סימן רטו..... קכז
 פס"ד 1624 - בקובל על אשתו שקובלת
 עליו לפני הפחה

סימן רטז..... קכז
 פס"ד 1625 - בגרושה שילדיה שאצל
 בעלה מתו חלקם אצל אביהם והיא
 טוענת שהוא הגורם מיתתן ועל כן יתן
 לה בניה ויתן מזונות

סימן ריז..... קכח
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1652
 שישלם שכירות המדור ויפרע החובות

סימן ריח..... קכח
 פס"ד - בקובלת על בעל זאז 1652
 שממרר ואינו מספיק

סימן ריט..... קכח
 פס"ד - ברוצה לגרש יבמתו זאז 1628
 שאין לו זרע ממנה

סימן רכ..... קכט
 פס"ד - באחים שדורשים ירזאז 1657
 אחותם שמתה בלא זרע

סימן רכא..... קכט
 פס"ד - ביורשים הדורשים בזאז 1630
 חלוקת ירושת אביהם

סימן רכב..... קל
 פס"ד 1631 - בדין היורשים בנכסי ירושה

סימן רכג..... קלא
 פס"ד 1632 - בקובל על אשתו שחזרה
 בה מהסכמתה לעלות עמו לארץ הקודש

- סימן רנא**.....**קמה**
פס"ד - בקובלת על בעלמא 1665
שממרר ואינו מספיק
- סימן רנב**.....**קמה**
פס"ד - בקובל על אשתו ש1662
דינה להתגרש שתקבל גיטה
- סימן רנג**.....**קמה**
פס"ד 1667 - בקובלת על בעלה שאחר
שיצא הדין שתהיה הבת אצל אביה כיון
שרוצה להנשא חזרה בה ואין רצונה
להנשא ועל כן תישאר בתה אצלה
- סימן רנד**.....**קמנ**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1666
להתגרש
- סימן רנה**.....**קמנ**
פס"ד - בקובל על אשתו1667
שממררת ומחפרת ויצאה מביתו
- סימן רנו**.....**קמנ**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1667
להתגרש
- סימן רנז**.....**קמנ**
פס"ד - בקובלת על מגרשו1667
מזונות הבנות
- סימן רנט**.....**קמנ**
פס"ד - בקובל על אשתו שת1667
לו התכשיטים שנתן לה בבית החופה
כיון שהיה זה בהלוואה ולא בנתינה
- סימן רס**.....**קמח**
פס"ד - בקובל על הית1667
שישלמו לו מזה שחייב לו אביהם
- סימן רסא**.....**קמט**
פס"ד - במשודך הקובל1667
משודכתו שתתן לו החפצים שהתנו
ביניהם ותכין עצמה לנישואין
- סימן רסב**.....**קג**
פס"ד - בקובל על אשתו ש1667
לו לדור בבית הוריה
- סימן רסג**.....**קג**
פס"ד - בקובלת על בעלה1667
עניין המזונות
- סימן רסד**.....**קג**
פס"ד - בקובלת על בעלה ש1667
מפרנס ויש לו חשוקה
- סימן רסה**.....**קנא**
פס"ד - במשודכת הקובלת1668
משדכה שחטף ממנה הטבעת זהב שנתן
לה בשידוכין והוא טוען שהשדוכין היו
במרמה ובזמן שכרות
- סימן רסו**.....**קנא**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1668
להתגרש
- סימן רסז**.....**קנא**
פס"ד - באלמנה הקובלת1668
חורגה ששילחה מביתה ודורשת
שיחזירה למקומה
- סימן רסח**.....**קנב**
פס"ד - ברוצה לגרש כיון שא1668
סוררת וחולה וחושדה בדבר עברה
- סימן רסט**.....**קנג**
פס"ד - ביורשים הקובלים1668
זכות ירושת אביהם
- סימן רע**.....**קנד**
פס"ד - בקובלת על אביה ש1668
לה מזונות ופרנסה
- סימן רעא**.....**קנד**
פס"ד - בקובלת על בעלה1668
שישכנה בין השכנים ויתן לה מזונות
מיום שיצאה מביתו
- סימן רעב**.....**קנה**
פס"ד - בחוזרת בה מס1669
הגרושין והחזרה הייתה אחר ג' ימים
אך בתוך הג' ימים חל שבת
- סימן רעג**.....**קנס**
פס"ד 1691 - פסק דין על הירושה
למנהג התושבים
- סימן רעד**.....**קסא**
פס"ד - בטוענת על אחד ש1669
היא הרה
- סימן רעה**.....**קסא**
פס"ד 1693 - ברוצה לגרש מפני שהיא
סוררת
- סימן רעו**.....**קסב**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1669
להתגרש
- סימן רעז**.....**קסב**
פס"ד - בקובל על אשתו שש1669
ידיה בנכסיו
- סימן רעח**.....**קסג**
פס"ד - בחזור בו מה1669
שנתפטר עם אשתו בעניין המזונות
- סימן רעט**.....**קסג**
פס"ד - בדין היורשים בזו1670
בית הכנסת
- סימן רפ**.....**קסג**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1670
להתגרש
- סימן רפא**.....**קסה**
פס"ד - בנערה הקובלת על1670
שהשחיתה על מנת שישאנה
- סימן רפב**.....**קסה**
פס"ד - ברוצה לגרש כיון שש1670
סוררת
- סימן רפג**.....**קסה**
פס"ד 1704 - באשה שיצא דינה
להתגרש ורוצה לערער בבית הדין
הגבוה
- סימן רפד**.....**קסה**
פס"ד 1705 - פסק דין על הירושה
- סימן רפה**.....**קסז**
פס"ד - בקובל על אשתו1670
שמוציאה עליו שם רע
- סימן רפו**.....**קסז**
פס"ד - ברוצה לגרש מחמת1670
פריצותה ומחמת שרוצה להחזיר
גרשותו הראשונה
- סימן רפז**.....**קסח**
פס"ד 1709 - ברוצה לגרש מכמה טעמים
- סימן רפח**.....**קסט**
פס"ד 1710 - בקובלת על בעלה שמורד
ממנה וממרר חייה ושלחה מביתו
- סימן רפט**.....**קסט**
פס"ד - אלמנה שטחמ1670
שהממונה על עזבונו בעלה מעל בכספים
- סימן רפז**.....**קע**
פס"ד - באלמנה הדורשת1672
זכיות החלק שמגיע לבעלה בירושה
- סימן רצא**.....**קע**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו1672
להתגרש
- סימן רצב**.....**קעצא**
פס"ד 1714 - בזוג הטוענים זה על זה
- סימן רצג**.....**קעצא**
פס"ד - בדורש לבטל פסק וחפ1672
דין כיון שנעשה שלא כדין
- סימן רצד**.....**קעצא**
פס"ד - בזוג הקובלים זה על זה1672
על כמה עניינים

סימן רצה פס"ד - בדורש מאשתו שתצטרף לו הטבעת שמשכנה	סימן שיב פס"ד - בקובלת על בעלה שתצטרף מספיק למזונות	סימן רצה פס"ד - בדורש מאשתו שתצטרף לו הטבעת שמשכנה	סימן רצה פס"ד - בדורש מאשתו שתצטרף לו הטבעת שמשכנה
סימן רצו פס"ד 1720 - בדורשת להתגרש בטענת מאיס עלי	סימן שיג פס"ד 1741 - בדין הגרושין	סימן רצו פס"ד 1720 - בדורשת להתגרש בטענת מאיס עלי	סימן רצו פס"ד 1720 - בדורשת להתגרש בטענת מאיס עלי
סימן רצז פס"ד - במשודך הדורשת יבמט או ישלם הקנס	סימן שיד פס"ד 1742 - הרשאת בית דין למכר קרקעות של בנות קטנות	סימן רצז פס"ד - במשודך הדורשת יבמט או ישלם הקנס	סימן רצז פס"ד - במשודך הדורשת יבמט או ישלם הקנס
סימן רצח פס"ד - בדין פירעון ממשתי המוריש	סימן שטו פס"ד - ברוצה לגרש כיון שצאה נבנה ממנה	סימן רצח פס"ד - בדין פירעון ממשתי המוריש	סימן רצח פס"ד - בדין פירעון ממשתי המוריש
סימן רצט פס"ד - אם ובתה הדורשים מזמנה על זמן שעבר ועל עיכוב הגרושין	סימן שטז פס"ד - ברוצה לגרש כיון שצאה נבנה ממנה	סימן רצט פס"ד - אם ובתה הדורשים מזמנה על זמן שעבר ועל עיכוב הגרושין	סימן רצט פס"ד - אם ובתה הדורשים מזמנה על זמן שעבר ועל עיכוב הגרושין
סימן ש פס"ד - בדין אופן חלוקת הנסמך ביורשים ובדין חרש הירוש	סימן שיז פס"ד - ברוצה לגרש כיון שצאה נבנה ממנה	סימן ש פס"ד - בדין אופן חלוקת הנסמך ביורשים ובדין חרש הירוש	סימן ש פס"ד - בדין אופן חלוקת הנסמך ביורשים ובדין חרש הירוש
סימן שא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שיח פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש
סימן שב פס"ד - בדורשת להפסיק 1787 דירת הורי בעלה בביתם	סימן שיט פס"ד 1749 - בדין ירושת האשה	סימן שב פס"ד - בדורשת להפסיק 1787 דירת הורי בעלה בביתם	סימן שב פס"ד - בדורשת להפסיק 1787 דירת הורי בעלה בביתם
סימן שג פס"ד 1729 - פסק דין על הירושה	סימן שכ פס"ד 1750 - בדורש לגרש	סימן שג פס"ד 1729 - פסק דין על הירושה	סימן שג פס"ד 1729 - פסק דין על הירושה
סימן שד פס"ד - בדין מכירת קרקע 1805 יורש קטן	סימן שכא פס"ד - בקובל על אשתו שתצטרף בעירו כמו שהתנה עליה	סימן שד פס"ד - בדין מכירת קרקע 1805 יורש קטן	סימן שד פס"ד - בדין מכירת קרקע 1805 יורש קטן
סימן שה פס"ד - בקובלת על בגמנה שיקיים עמה חיובי הבעל לאשתו	סימן שכב פס"ד - בקובל על בן אשתו שיבנה מצבה הראויה לאמו	סימן שה פס"ד - בקובלת על בגמנה שיקיים עמה חיובי הבעל לאשתו	סימן שה פס"ד - בקובלת על בגמנה שיקיים עמה חיובי הבעל לאשתו
סימן שו פס"ד 1732 - בדורש לגרש	סימן שכג פס"ד - באפוטרופוס הקובל על יתומה שתביא לו הצמידים שקנתה ממעשה ידיה	סימן שו פס"ד 1732 - בדורש לגרש	סימן שו פס"ד 1732 - בדורש לגרש
סימן שז פס"ד 1733 - בטוען על אשתו שזנתה	סימן שכד פס"ד - ביורש הקובל על אשתו שיחלוק עמו בירושה	סימן שז פס"ד 1733 - בטוען על אשתו שזנתה	סימן שז פס"ד 1733 - בטוען על אשתו שזנתה
סימן שח פס"ד - בקובל על אשתו שתצטרף לביתה	סימן שכה פס"ד - במשודך הדורש להפסיק השידוכין	סימן שח פס"ד - בקובל על אשתו שתצטרף לביתה	סימן שח פס"ד - בקובל על אשתו שתצטרף לביתה
סימן שט פס"ד - במשודכת הקובלת על משדכה שיכנס עמה לחופה	סימן שכו פס"ד - בדין זכיות האלמנה בנכסי בעלה	סימן שט פס"ד - במשודכת הקובלת על משדכה שיכנס עמה לחופה	סימן שט פס"ד - במשודכת הקובלת על משדכה שיכנס עמה לחופה
סימן שי פס"ד - בקובלת על מגרשה שצטרף לה את בנותיה	סימן שכז פס"ד - בגרושה שדורשת הוספת במזונות וכסות ושהיה בניה אצלה	סימן שי פס"ד - בקובלת על מגרשה שצטרף לה את בנותיה	סימן שי פס"ד - בקובלת על מגרשה שצטרף לה את בנותיה
סימן שיא פס"ד 1738 - בקובל על בנו שיפרנסו		סימן שיא פס"ד 1738 - בקובל על בנו שיפרנסו	סימן שיא פס"ד 1738 - בקובל על בנו שיפרנסו
סימן שכח פס"ד 1758 - בדין הירשים	סימן שכט פס"ד 1760 - בדין תוקף צוואה	סימן שכח פס"ד 1758 - בדין הירשים	סימן שכח פס"ד 1758 - בדין הירשים
סימן של פס"ד 1762 - בדורש לעלות לארץ ישראל להתגרש	סימן שלג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה יורש פחות מבן עשרים	סימן של פס"ד 1762 - בדורש לעלות לארץ ישראל להתגרש	סימן של פס"ד 1762 - בדורש לעלות לארץ ישראל להתגרש
סימן שלא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שלב פס"ד - בדין כתובת האלמנה והבנים	סימן שלא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שלא פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש
סימן שלב פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה יורש פחות מבן עשרים	סימן שלג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה יורש פחות מבן עשרים	סימן שלב פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה יורש פחות מבן עשרים	סימן שלב פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה יורש פחות מבן עשרים
סימן שלד פס"ד 1767 - בדין הירשים	סימן שלה פס"ד - קובלנא על המגמנה לעניין המזונות	סימן שלד פס"ד 1767 - בדין הירשים	סימן שלה פס"ד - קובלנא על המגמנה לעניין המזונות
סימן שלז פס"ד 1769 - במגרש הרוצה שיהיו ילדיו אצלו	סימן שלו פס"ד 1769 - במגרש הרוצה שיהיו ילדיו אצלו	סימן שלז פס"ד 1769 - במגרש הרוצה שיהיו ילדיו אצלו	סימן שלו פס"ד 1769 - במגרש הרוצה שיהיו ילדיו אצלו
סימן שלז פס"ד - ברוצה לישא אשתו אשתו	סימן שלז פס"ד - ברוצה לישא אשתו אשתו	סימן שלז פס"ד - ברוצה לישא אשתו אשתו	סימן שלז פס"ד - ברוצה לישא אשתו אשתו
סימן שלח פס"ד 1772 - בדין הירשים	סימן שלט פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שלח פס"ד 1772 - בדין הירשים	סימן שלח פס"ד 1772 - בדין הירשים
סימן שלט פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שמו פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שלט פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שמו פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש
סימן שמו פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שמוג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה קרקע	סימן שמו פס"ד - פסק דין המאשר לבגמנה להתגרש	סימן שמוג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה קרקע
סימן שמוג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה קרקע	סימן שמד פס"ד - בדורשת להכנס לתפנית כמו שהתנו	סימן שמוג פס"ד - בהרשאת בית דין בגמנה קרקע	סימן שמד פס"ד - בדורשת להכנס לתפנית כמו שהתנו
סימן שמד פס"ד - בדורשת להכנס לתפנית כמו שהתנו		סימן שמד פס"ד - בדורשת להכנס לתפנית כמו שהתנו	סימן שמד פס"ד - בדורשת להכנס לתפנית כמו שהתנו

הגז..... 1823	סימן שעז פס"ד - ברוצה לגרש מ1823 טעמים	רח..... 1809	סימן שסא פס"ד - בקובל על משפחת א1809 שמתה על זכויותיה בעזבון אמה	קצט..... 1780	סימן שמה פס"ד 1780 - בדורש להפחית לו מסך המזונות שקבעו עליו
הגז..... 1828	סימן שעח פס"ד - בקובלת על 1828 שהבטיחה בנשואין והשחיתה	רט..... 1809	סימן שסב פס"ד 1809 - ברוצה להנשא לאדם שנטען עליו שהיה עמה כשהיתה נשואה	ה..... 1782	סימן שמו פס"ד - בדורש לגרש מ1782 הקטטות
ריח..... 1829	סימן שעט פס"ד - בקובלת על 1829 שהבטיחה בנשואין והשחיתה	הגז..... 1809	סימן שסג פס"ד - באיש הרוצה לע1809 ארצה ואין אשתו רוצה	ה..... 1782	סימן שמו פס"ד - בדורש מאשתו ללכת1782 לארץ ישראל
ריח..... 1833	סימן שפ פס"ד - בדורשת חלק ב1833 במתנה שניתנה לו עם משפחתו	הגז..... 1809	סימן שסד פס"ד - באלמנה התובעת מזו1809 מהיורש	הא..... 1784	סימן שמה פס"ד 1784 - בדורש מאשתו שתחזור לבייתה
ריח..... 1838	סימן שפא פס"ד - ביורשים הרוצים ל1838 קרקע הירושה	ריא..... 1813	סימן שסה פס"ד 1813 - בדורש לגרש	הא..... 1788	סימן שמת פס"ד 1788 - בדין הגרושין
ריט..... 1838	סימן שפב פס"ד - בקובלת על 1838 שהשחיתה	ריא..... 1814	סימן שסו פס"ד 1814 - בדורש לגרש אשתו השוטה שיושבת בקובה של זונות ולישא אשה אחרת	הא..... 1779	סימן שנ פס"ד - בדין מכירת קרקע על 1779 יורשים פחות מבן עשרים
ריט..... 1834	סימן שפג פס"ד 1834 - בדין המורדת	הנג..... 1816	סימן שסז פס"ד 1816 - בדורש מאשתו שתחזור לבייתה	רב..... 1772	סימן שנא פס"ד - בדורש להתגרש מ1772 הקטטות
רכ..... 1838	סימן שפד פס"ד - בקובל על אשתו שת1838 לדור עמו	הנג..... 1816	סימן שסח פס"ד - בדין ודברים בין ה1816 לאשה על מקום דירת האשה	רב..... 1794	סימן שנב פס"ד 1794 - פסק דין על הירושה
רכ..... 1837	סימן שפה פס"ד - בטוען על היור1837 שאביהם חייב לו ממון	הנג..... 1818	סימן שסט פס"ד 1818 - בדין ודברים בין האלמנה ליורש לגבי שכירות ומכירת הקרקעות שהניח מורישים	רג..... 1796	סימן שנג פס"ד - בדין חיוב המ1796 במזונות בתו
רכא..... 1838	סימן שפו פס"ד 1838 - פסק דין על הירושה	הנג..... 1819	סימן שע פס"ד 1819 - פסק דין על הירושה	רג..... 1797	סימן שנה פס"ד - במגורשת שנפל מ1797 בשם אבי המגרש בטופס מעשה בית דין וחוששים שמא טעות זו היא גם בגט עצמו האם מותרת
רכב..... 1843	סימן שפז פס"ד - בקובלת על בע1843 שממרה חייה ואינו מספיק למזונות	רטו..... 1820	סימן שעא פס"ד 1820 - בחיוב הבנים במזונות אביהם	רה..... 1798	סימן שנו פס"ד - בדורשת להתגרש1798 מניעת העיבור ממנו
רכב..... 1844	סימן שפח פס"ד - פסק דין המאשר לבנ1844 להתגרש	רטו..... 1821	סימן שעב פס"ד 1821 - פסק דין על הירושה	הו..... 1799	סימן שנו פס"ד 1799 - פסק דין על הירושה
רכג..... 1843	סימן שפט פס"ד - בנחשד על דבר ע1843 עם אשת איש האם יכול לישאנה לאחר שנתגרשה	רטז..... 1822	סימן שעג פס"ד 1822 - פסק דין על הירושה	הז..... 1803	סימן שנח פס"ד 1803 - בדורש להתגרש
רכג..... 1843	סימן שצ פס"ד - בחיוב מזונות בנו ה1843 לו בזנות	רטז..... 1823	סימן שעד פס"ד - בקובל על שני 1823 המעידים שאשתו זינתה שעדי שקר הם	הז..... 1804	סימן שנט פס"ד 1804 - האשה שדרשה חיקור דין בבית דין הגבוה וביום החיקוד דין הגיעה לפשרה האם בטלה את זכותה לחיקור דין
רכד..... 1844	סימן שצא פס"ד - בדורש שיהיו 1844 מחשוקתו אצלו	הגז..... 1824	סימן שעה פס"ד - פסק דין המאשר לב1824 להתגרש	הז..... 1805	סימן שס פס"ד - פסק דין המאשר לב1805 להתגרש
רכד..... 1845	סימן שצב פס"ד 1845 - בדין מורדת	הגז..... 1825	סימן שעו פס"ד - בקובל על גרושתו ש1825 לו את בתו		

- סימן שצג**.....**רכד**
פס"ד - בדורשת סך **1816**
ושכירות הדירה
- סימן שצד**.....**רכה**
פס"ד - בדורש מחשבת **1844**
שתחזיר לו חפציו
- סימן שצה**.....**רכה**
פס"ד 1848 - בדורשת מזונות
- סימן שצו**.....**רכה**
פס"ד - בקובלת על בעלה **1849**
שמכה אותה ועוד טענות
- סימן שצז**.....**רכו**
פס"ד - בקובל על אשתו **1852**
עמו לארץ ישראל
- סימן שצח**.....**רכו**
פס"ד - בדורש מבית דין **1854**
עול אמו מעליו בעלותו לארץ ישראל
- סימן שצט**.....**רכו**
פס"ד - בקובל על אשתו **1855**
עמו לארץ ישראל
- סימן ת**.....**רכו**
פס"ד - בדורשת מזונות **1858**
שיש לה במתנה שנתן בעלה
- סימן תא**.....**רכז**
פס"ד - בדורשת מאבי **1854**
שיעשה לו תפילין ויספיק לכסות
ומזונות
- סימן תב**.....**רכז**
פס"ד - בדורשת ממג **1859**
שישלם מזונות
- סימן תג**.....**רכז**
פס"ד - בדין ודברים בן אם **1856**
על זכות שכר הדירה ועוד טענות
- סימן תד**.....**רל**
פס"ד - פסק דין המאשר לבמ **1855**
להתגרש
- סימן תה**.....**רל**
פס"ד - במציג שטר מתנה **1857**
לקיים השטר
- סימן תו**.....**רלא**
פס"ד - בקובלת על **1859**
שהבטיחה בשידוכין והשחיתה
- סימן תז**.....**רלא**
פס"ד - בקובל על בנו **1860**
לשלטנות
- סימן תח**.....**רלב**
פס"ד - בקובלת על בעלה **1862**
שמתהולל
- סימן תט**.....**רלב**
פס"ד 1862 - בדורשת מזונות ועוד
- סימן תי**.....**רלב**
פס"ד 1863 - בדורשת להתגרש
- סימן תיא**.....**הלג**
פס"ד - באפורופוס המ **1863**
למכור בנכסי הירושה כדי לקנות ספר
תורה כצואת המורשה
- סימן תיב**.....**הלג**
פס"ד 1865 - פסק דין על הירושה
- סימן תיג**.....**רלד**
פס"ד - פסק דין המאשר לב **1866**
להתגרש
- סימן תיד**.....**רלד**
פס"ד 1867 - פסק דין על הירושה
- סימן תטו**.....**רלד**
פס"ד - בדורשת ל **1868**
אפורופה על נכסי בנה
- סימן תטז**.....**רלה**
פס"ד - בקובלת על אחד ש **1868**
היא הרה
- סימן תיז**.....**רלו**
פס"ד - פסק דין המאשר לב **1870**
להתגרש
- סימן תיח**.....**רלו**
פס"ד 1871 - באחים הדורשים ירושת
אחיהם שמת בלא בנים
- סימן תיט**.....**רלח**
פס"ד - באלמנה שכתוב **1871**
למנהג התושבים הקובלת על צרתה
שכתובתה כמנהג החדש על נכסי בעלה
- סימן תכ**.....**רלט**
פס"ד 1873 - פסק דין על הירושה
- סימן תכא**.....**רלט**
פס"ד 1874 - בדורשת מזונות
- סימן תכב**.....**רלט**
פס"ד - בקובלת על מג **1874**
שהניח בניו אצלה ללא מזונות וכסות
- סימן תכג**.....**המ**
פס"ד - ביורשים הדור **1876**
להתמנות על נכסי אביהם
- סימן תכד**.....**המ**
פס"ד - בדין ודברים בין **1877**
לאשתו על הגרושין ומזונות ועוד
טענות
- סימן תכה**.....**רמא**
פס"ד - בדין ודברים בין **1878**
לאשתו על שכר מעשה ידיה ומזונות
ועל ההכאות ותביעת גרושין
- סימן תכו**.....**המג**
פס"ד 1879 - באלמן בנכסי אשתו
- סימן תכז**.....**המג**
פס"ד 1880 - פסק דין על הירושה
- סימן תכח**.....**המג**
פס"ד - באלמנה הדורשת למ **1880**
חצר הירושה
- סימן תכט**.....**רמה**
פס"ד - פסק דין המאשר לב **1882**
להתגרש
- סימן תל**.....**רמה**
פס"ד - בדין ודברים על הק **1883**
ומזונות ועוד טענות
- סימן תלא**.....**רמה**
פס"ד - במגרש הטוען על **1884**
שהוא גרם הגרושין למען ישא את
אשתו
- סימן תלב**.....**המז**
פס"ד - בדורש לבטל **1885**
מצווה מחמת מיתה מחמת שאינו מקנה
כדין
- סימן תלג**.....**הג**
פס"ד - בקובל על משו **1885**
שתכנס עמו לחופה
- סימן תלד**.....**רנב**
פס"ד - בקובל על אשתו **1888**
עמו
- סימן תלה**.....**רנב**
פס"ד 1888 - בדין היתומים בעזובן
אביהם
- סימן תלו**.....**הנג**
פס"ד 1889 - בדורש מאשתו שתשב עמו
- סימן תלז**.....**הנג**
פס"ד 1890 - ביתומה הדורשת עישור
נכסים עוד קודם שעת נשואין
- סימן תלח**.....**הנד**
פס"ד - על דבר מינוי אפו **1890**

- סימן תלט**.....**רנה**
פס"ד 1892 - בדורש מאשתו שתדור עמו
- סימן תמ**.....**רנו**
פס"ד - ביתומה פחותה **1893**
עשרים הרוצה למכור קרקע שקבלה
- סימן תמא**.....**רנז**
פס"ד - בקובל על אחיו בזכויות **1894**
בירושה
- סימן תמב**.....**רנח**
פס"ד - באלמנה הדורשת **1895**
מהירודים מזונות
- סימן תמג**.....**רנט**
פס"ד - בירודים הקובלים **1896**
האלמנה על זכויות הנכסים
- סימן תמד**.....**רסג**
פס"ד 1897 - בחוזרת בה מן השדוכין
- סימן תמה**.....**רסד**
פס"ד - באלמנה הדורשת לה **1898**
נכסי בירושה
- סימן תמו**.....**רסה**
פס"ד 1899 - פסק דין על בירושה
- סימן תמז**.....**רסו**
פס"ד 1900 - פסק דין על בירושה
- סימן תמח**.....**רסז**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנות **1899**
להתגרש
- סימן תמט**.....**רסח**
פס"ד - בטוענת על **1900**
שהשחיתה
- סימן תנ**.....**רסז**
פס"ד - בטוענת בא כח **1901**
הפועל המזרחי על היתומים כי לאגודה זכות בירושה
- סימן תנא**.....**רסט**
פס"ד 1905 - באשה הרוצה להתגרש וטוענת שזינתה האם נאמנת
- סימן תנב**.....**רעא**
פס"ד - בטוענת על **1906**
שהבטיחה בנושאין והשחיתה
- סימן תנג**.....**רעב**
פס"ד - בירודש הדורש למסור **1907**
קרקעות בירושה
- סימן תנד**.....**רעג**
פס"ד 1908 - פסק דין על בירושה
- סימן תנה**.....**רעז**
פס"ד 1909 - בדורשת להתגרש
- סימן תנו**.....**הגג**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנו **1910**
להתגרש לאחר ג"ח
- סימן תנז**.....**הגח**
פס"ד 1912 - בשתי נשים אחת כתובתה למנהג התושבים ואחת למנהג המגורשים כיצד ינהגו לעניין חלוקת בירושה
- סימן תנח**.....**הגז**
פס"ד - בדורשים להסיר העצמה **1913**
ששמו אגודת הפועל המזרחי מעל צוואת מורישם
- סימן תנט**.....**הגז**
פס"ד - בטוענת שמה שהתחבצו **1914**
היה באונס
- סימן תס**.....**הגה**
פס"ד 1915 - ביתומה הדורשת עישור נכסים
- סימן תסא**.....**הגה**
פס"ד - בדורשת מזונות ממואשה
- סימן תסב**.....**הגה**
פס"ד - בדין מכירת קרקע על **1916**
פחות מבן עשרים
- סימן תסג**.....**הגט**
פס"ד 1918 - בקובלת על בעלה שמונע ממנה מזונות ושאר דברים
- סימן תסד**.....**רפ**
פס"ד - בטוענת על בעלה שיטול **1919**
חשוקה ועוד טענות
- סימן תסה**.....**רפ**
פס"ד 1920 - פסק דין על בירושה
- סימן תסו**.....**רפא**
פס"ד - בדין מכירת קרקע **1921**
ירושה
- סימן תסז**.....**רפא**
פס"ד 1922 - פסק דין על בירושה
- סימן תסח**.....**רפב**
פס"ד 1923 - באלמן הדורש חוב המגיע לאשתו
- סימן תסט**.....**רפב**
פס"ד - באשת איש הטוענת **1924**
שנאנסה בשנתה
- סימן תע**.....**רפה**
פס"ד 1925 - ברוצה לגרש
- סימן תעא**.....**רפה**
פס"ד 1926 - בדין נכסי ירושה ואחריות האפוטרופוס בנכסים
- סימן תעב**.....**רפח**
פס"ד 1927 - פסק דין על בירושה
- סימן תעג**.....**רפט**
פס"ד - בקובלת על בנה על **1928**
הספקת מזונות ורפואות
- סימן תעד**.....**רצ**
פס"ד - בדורש מאשתו ש **1929**
עמו
- סימן תעה**.....**רצ**
פס"ד - בירודש הדורש לייירש **1930**
הירודים נוסף על מה שקבל במתנת בריא
- סימן תעו**.....**הצג**
פס"ד - בקובלת על בעלה **1931**
שאינו לו גבורת אנשים ועל המזונות
- סימן תעז**.....**רצד**
פס"ד - באלמנה הדורשת למסור **1932**
קרקע בירושה
- סימן תעח**.....**רצה**
פס"ד - באלמנה הדורשת לה **1933**
קרקע בירושה
- סימן תעט**.....**רצה**
פס"ד - בדורשת להתגרש **1934**
מנת לעלות לארץ
- סימן תפ**.....**רצו**
פס"ד 1935 - בדורשת להתגרש
- סימן תפא**.....**רצו**
פס"ד 1936 - בדורשת לעלות לארץ עם בנה וחלק ירושתו
- סימן תפב**.....**רצו**
פס"ד - בדורשת מזונות **1937**
ושאר דברים
- סימן תפג**.....**רצז**
פס"ד 1938 - בדין ירושת הבן
- סימן תפד**.....**רצז**
פס"ד - באלמנה הקובלת על **1939**
על עניין המזונות
- סימן תפה**.....**רצח**
פס"ד 1940 - על מינוי האלמנה אפוטרופה על בניה
- סימן תפו**.....**רצח**
פס"ד 1941 - פסק דין על בירושה
- סימן תפז**.....**רצט**
פס"ד - פסק דין המאשר לבנות **1942**
להתגרש בלי המתנת ג"ח
- סימן תפח**.....**רצט**
פס"ד 1943 - פסק דין על בירושה

- סימן תפט** רצט - בדורש ממשו¹⁹⁴⁴1944 שתכנס עמו לחופה
- סימן תצ** ש - בדין מכירת קרקע הירושה
- סימן תצא** ש - בדין מכירת קרקע הירושה
- סימן תצב** שא - בדין מכירת קרקע הילדים שקבלו במתנה
- סימן תצג** שא - באלמנה הדורשת לב¹⁹⁴⁸1948 חצר הירושה מחמת שנוטה ליפול
- סימן תצד** שב - בדין מכירת קרקע הירושה
- סימן תצה** שב - בדין הסכם על חיוב בני הזוג זה לזה כשהאשה רוצה לעלות לארץ
- סימן תצו** שב - בדין הסכם על חיוב בני הזוג זה לזה כשהאשה רוצה לעלות לארץ
- סימן תצז** שג - בדין התעסקות ומכירת נכסי המנוח
- סימן תצח** שג - בקובלת על ¹⁹⁵⁵1955 שהבטיחה בנשואין והשחיתה
- סימן תצט** שג - בדין מכירת חצר הירושה
- סימן תק** שג - בדין ודברים בין איש לאשתו על הוצאות שם רע והספקת מזונות
- סימן תקא** שג - בדורשת ממגרשה מז¹⁹⁸⁶1986 ושאר דברים
- סימן תקב** שז - בדין ודברים על הספקת מזונות בית דירה ורפואות ועוד טענות
- סימן תקג** שז - באלמנה הדורשת ל¹⁹⁵⁵1955 נכסי הירושה
- סימן תקד** שז - פסק דין המאשר לבנ¹⁹⁵⁹1959 להתגרש
- סימן תקה** שז - בדורש ממשו¹⁹⁶⁰1960 שתכנס עמו לחופה
- סימן תקו** שז - פסק דין המאשר לבנ¹⁹⁶196 להתגרש
- סימן תקז** שז - בדורש ממשו¹⁹⁶²1962 שתכנס עמו לחופה כפי שהתנה
- סימן תקח** שז - בדין ירושת האחים
- סימן תקט** שז - פסק דין על הירושה
- סימן תקי** שז - בדורשת להתגרש ¹⁹⁶⁵1965 שאינו מספק מזונות וכסות
- סימן תקיא** שז - בקובל על אשתו שת¹⁹⁶⁵1965 עמו לארץ ישראל כמו שהסכימה עמו
- סימן תקיב** שא - בדין חלוקת הירושה
- סימן תקיג** שא - פסק דין על הירו¹⁹⁶⁸1968 למנהג התושבים
- סימן תקיד** שא - בדין מכירת חצר הירושה
- סימן תקטז** שא - בדורשת ממגרשה ¹⁹⁷⁰1970 מזונות וכסות
- סימן תקטז** שא - באלמנה הדורשת לה¹⁹⁷⁰1970 יושבת על נכסי בעלה כדין
- סימן תקיז** שא - ברוצה להתגרש מ¹⁹⁷⁰1970 שנמאס בעיניה
- סימן תקיח** שא - בדורשים למכור ק¹⁹⁷⁰1970 שהותנה שלא למכור
- סימן תקיט** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקכ** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקכא** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקכב** שא - בקובלים זה על זה ¹⁹⁷⁰1970 הקטטות
- סימן תקכג** שא - בקובלת על בעלה ¹⁹⁷⁰1970 לו גבורת אנשים
- סימן תקכד** שא - בקובלת על בעלה ¹⁹⁷⁰1970 שיכפול לה מזונות כפי שהושת עליו
- סימן תקכה** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקכו** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקכז** שא - בדורש לגרש
- סימן תקכח** שא - בקובלת על בעלה ¹⁹⁷⁰1970 והניחה עזובה
- סימן תקכט** שא - בקובל על כלתו ¹⁹⁷⁰1970 מצא לה בתולים
- סימן תקל** שא - בקובל על אשתו ¹⁹⁷⁰1970 ביתם שלא כפי התנאי מלכתחילה
- סימן תקלא** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקלב** שא - בקובלת על ¹⁹⁷⁰1970 שפוחתים לה מסך מזונות וכסות
- סימן תקלג** שא - בקובלת על מגרשה ¹⁹⁷⁰1970 מזונות
- סימן תקלד** שא - פסק דין המאשר לבנ¹⁹⁷⁰1970 להתגרש
- סימן תקלה** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקלו** שא - פסק דין על הירושה
- סימן תקלז** שא - בדורש מאשתו שתדור עמו
- סימן תקלח** שא - בדין חלוקת הירושה

סימן תקלט פס"ד - פסק דין המאשר לבנאס199 להתגרש	סימן תקנה פס"ד 2011 - פסק דין על הירושה	שלא פסק דין המאשר לבנאס199 להתגרש
סימן תקמ פס"ד - בדורש למכור קאפא199 שקיבל על מנת שלא למכור	סימן תקנו פס"ד 2012 - פסק דין על הירושה	שלא
סימן תקמא פס"ד 1997 - פסק דין על הירושה	סימן תקנז פס"ד - בדורשת למכור פמס2 יתומים כדי למנוע מהפסדם	שלב
סימן תקמב פס"ד - בקובלת על יבמה פאפא199 לו גבורת אנשים ואינו יכול להספיק למזונות	סימן תקנח פס"ד - פסק דין המאשר לבנא4201 להתגרש	שלב
סימן תקמג פס"ד - בדורשת מבעלה שיפא199 כפי שהתנו ושאינו לו גבורת אנשים	סימן תקנט פס"ד 2015 - פסק דין על הירושה	שלה
סימן תקמד פס"ד - בדורשת ממגרשה שיפסס2 לה למזונות	סימן תקס פס"ד - בקובלת על בגלש2 שיספיק מזונות וכסות ועל שהוציא עליה שם רע	שלו
סימן תקמה פס"ד 2001 - בקובל על אשתו שסוררת ומתחברת עם השימעאלים	סימן תקסא פס"ד 2017 - פסק דין על הירושה	שלו
סימן תקמו פס"ד - בקובלת על אחד שפסס2 אותה והשחיתה	סימן תקסב פס"ד 2018 - פסק דין על הירושה	שלו
סימן תקמז פס"ד 2003 - בדין המורדת	סימן תקסג פס"ד - פסק דין המאשר לבנא9201 להתגרש	שלו
סימן תקמח פס"ד 2004 - פסק דין על הירושה	סימן תקסד פס"ד 2020 - פסק דין על הירושה	שלה
סימן תקמט פס"ד - בקובלת על בפסס2 שממרר חייה ואינו מספק למזונות	סימן תקסה פס"ד 2021 - בקובל על אשתו שסוררת וחושדה בדבר עבירה	שלה
סימן תקנ פס"ד - בחוזרת בה מוהפסס2 הגרושין	סימן תקסו פס"ד 2022 - אישור גירושין לבני זוג שלא זכו לבנים	שלת
סימן תקנא פס"ד - בדורש מאפוטרופוס פסס2 חוב שהיה חייב לו המנוח	סימן תקסז פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש	שלת
סימן תקנב פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש	סימן תקסח פס"ד 2024 - פסק דין על הירושה	שלת
סימן תקנג פס"ד - בקובלת על מגפסס2 שיסוף לה במזונות	סימן תקסט פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש	שמ
סימן תקנד פס"ד - בקובל על משוהפסס2 שתכנס עמו לחופה	סימן תקע פס"ד - בקובלת על בעלה פאפא202 מספיק למזונות וממרר חייה	שמ
	סימן תקעא פס"ד - בקובלת על בעלה פאפא202 מספיק	שמ
סימן תקעב פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש		
סימן תקעג פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 זוג להתגרש		
סימן תקעד פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש		
סימן תקעה פס"ד 2031 - פסק דין על הירושה		
סימן תקעו פס"ד - בדין ודברים בין בנא202 על קטנות ותביעת גרושין		
סימן תקעז פס"ד - בקובל על משוהפסס2 שתכנס עמו לחופה		
סימן תקעח פס"ד 2034 - פסק דין על הירושה		
סימן תקעט פס"ד 2035 - בדין ודברים בין הירשים על הירושה ועל זכויות העזבון		
סימן תקפ פס"ד - ברוצה לגרש כיון שפא2 מאשתו הרחם		
סימן תקפא פס"ד - בקובלת על אחד שפסס2 עמה לחופה כפי שהתנו ביניהם		
סימן תקפב פס"ד - פסק דין המאשר לבנא3202 להתגרש		
סימן תקפג פס"ד - בדורשת ממשדכה פאפא2 עמה לחופה		
סימן תקפד פס"ד 2040 - בקובלת על אחד שאנסה		
סימן תקפה פס"ד 2041 - בוועד העיר הקובל נגד אחד שפתח בית הכנסת ללא רשותם ודלא כנהוג		
סימן תקפו פס"ד 2042 - פסק דין על הירושה		
סימן תקפז פס"ד - בדורשת להתגרש מפא3202 כי מניעת ההולדה היא ממנו		
סימן תקפח פס"ד - פסק דין המאשר לבנא4202 שלא זכו לבנים להתגרש		

סימן תרכ..... **שעה**
 פס"ד 2077 - בדורש לגרש את אשתו מפני שהיא חולנית ויש לו חשש שיוצק מחמת חוליה

סימן תרכא..... **שעה**
 פס"ד 2078 - ברוצה לגרש כיון שמקללתו וכיון שאין לו בנות ורוצה לקיים מצוות פרו ורבו על ידי שילייד גם בנות

סימן תרכב..... **שעט**
 פס"ד 2079 - בקובלת על בעלה שיש לו חשוקה וחוזרת בה מן ההסכם גרושין

סימן תרכג..... **שפ**
 פס"ד 2080 - ברוצה לגרש מחמת חוליה

סימן תרכד..... **שפא**
 פס"ד 2081 - פסק דין על הירושה

סימן תרכה..... **שפא**
 פס"ד 2082 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן תרכו..... **שפא**
 פס"ד 2083 - במורדת הדורשת כלי נדונייתה

סימן תרכז..... **שפג**
 פס"ד 2084 - בקובלת על בעלה שמכר דירתם ולא כפי שהתנו

סימן תרכח..... **שפד**
 פס"ד 2085 - פסק דין על הירושה

סימן תרכט..... **שפד**
 פס"ד 2086 - ביורשות הקובלות כמה אנשים בטענה שהיו שותפי אביהם המנוח ודורשים סך השותפות

סימן תרל..... **שפה**
 פס"ד 2087 - בקובלת על בעלה שאינו מספיק למוזנות

סימן תרלא..... **שפה**
 פס"ד 2089 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה

סימן תרלב..... **שפו**
 פס"ד 2090 - בקובל על אשתו שאינה נותנת לו מעשי ידיה ואינה עושה צרכי הבית

סימן תרלג..... **שפז**
 פס"ד 2091 - בקובל על משודכתו שחזרה בה מן השדוכין

סימן תרלד..... **שפח**
 פס"ד 2092 - פסק דין על הירושה

סימן תרלה..... **שפח**
 פס"ד 2093 - פסק דין על הירושה

סימן תרד..... **שסו**
 פס"ד 2061 - בקובל על אשתו שתדור בכפרו כפי שהתנה עליה

סימן תרה..... **שסו**
 פס"ד 2062 - בחוזרת בה מן הגרושין בתוך ימי ההמלכה

סימן תרו..... **שסט**
 פס"ד 2063 - בקובל על אבי אשתו שהולכה לעיר אחרת להתרפאות שלא בידיעתו

סימן תרז..... **שע**
 פס"ד 2064 - פסק דין על הירושה

סימן תרח..... **שע**
 פס"ד 2065 - בקובלת על משדכה שיכנס עמה לחופה או ישלם כפי שהתנו

סימן תרט..... **שע**
 פס"ד 2066 - בדורש לגרש

סימן תרי..... **שעא**
 פס"ד 2067 - בדורשת מבעלה שיפרנס או יגרש

סימן תריא..... **שעא**
 פס"ד 2068 - במשדך שהושת עליו קנס עכב אי עמידתו בקיום השדוכין שחזר בו מסרובו אחרי הזמן

סימן תריב..... **שעב**
 פס"ד 2069 - במורדת הדורשת כלי נדונייתה

סימן תריג..... **שעב**
 פס"ד 2070 - בדורשת להתגרש כיון שאינו מפרנס

סימן תריד..... **שעב**
 פס"ד 2071 - בדורש מאשתו שתשוב לדור עמו

סימן תרטו..... **שעג**
 פס"ד 2072 - בקובל על אחד שהוציא עליו שם רע

סימן תרטז..... **שעד**
 פס"ד 2073 - בדורשת להתגרש כיון שממרר חייה

סימן תריז..... **שעד**
 פס"ד 2074 - פסק דין על הירושה

סימן תריח..... **שעד**
 פס"ד 2075 - בדורשים למכור נכסים שקיבלו במתנה

סימן תריט..... **שעד**
 פס"ד 2076 - בקובלת על בעלה שיש לו פלגש ועמה עיקר דירתו

סימן תקפט..... **שנז**
 פס"ד 2045 - בקובל על היורשים לתת לו מה שהפקיד אצל מורישים

סימן תקצ..... **שנח**
 פס"ד 2046 - בקובל על אשתו שמורדת

סימן תקצא..... **שנט**
 פס"ד 2047 - פסק דין על הירושה

סימן תקצב..... **שנט**
 פס"ד 2048 - בקובל על אשה שמונעת אנשים מלהתפלל בחלק מבית הכנסת ששיך לו

סימן תקצג..... **שס**
 פס"ד 2050 - בקובל על אחד שנכנס אצל גרושתו

סימן תקצד..... **שס**
 פס"ד 2051 - באלמנה הקובלת על אחי בעלה שיתן לבנותיה חלק אביהם שהיה בשותפות עמו

סימן תקצה..... **שסא**
 פס"ד 2052 - בדורש מאשתו להולכה לבית הוריו בכפר אף שהתנתה עליו שידורו בערים

סימן תקצו..... **שסב**
 פס"ד 2053 - בקובל על משודכתו שתכנס עמו לחופה

סימן תקצז..... **שסב**
 פס"ד 2054 - בדורשת סכום מוזנות שכר הדירה והכסות על זמן שקודם הגרושין

סימן תקצח..... **שסג**
 פס"ד 2055 - בקובלת על בעלה ששארה כסותה וענתה לא יגרע

סימן תקצט..... **שסג**
 פס"ד 2056 - בקובלת על מגרשה שיוסיף לה במוזנות

סימן תר..... **שסד**
 פס"ד 2057 - בדורש לגרש מפני שמקללת וסוררת

סימן תרא..... **שסד**
 פס"ד 2058 - בדורש מאשתו שתחזור לביתה ותחזיר מה שלקחה

סימן תרב..... **שסד**
 פס"ד 2059 - בדורש מוזנות בתו שהוציאה מבית בעלה כיון שאין ישוב ישראלים במקומם

סימן תרג..... **שסה**
 פס"ד 2060 - בדורשת חלקה בעזבון מורישה